

Werkplaats Sociaal Domein Friesland

Verhalenbundel

Eindredactie dr. E.J. Finnema en drs. B. de Jager

Inhoudsopgave

De formule, pagina 4

Samenwerken in de praktijk, pagina 9

Met eigen kracht, pagina 33

De volgende stap, pagina 67

Voorwoord

Met deze Verhalenbundel van de Werkplaats Sociaal Domein Friesland bieden we u een kijkje achter de schermen van de projecten waar we vanuit NHL Stenden Hogeschool sinds 2016 aan (mee)werken.

In de verhalen laten we verschillende betrokkenen aan het woord. Ieder vanuit zijn of haar perspectief en invalshoek. Deze bundel is daarmee een persoonlijk tijdsdocument geworden. De verhalen zijn verbonden met twee thema's: 'Samenwerken in de praktijk' en 'Met eigen kracht'. Elk voorzien van een inleiding. We vertellen ook kort iets over de doelstelling van de Werkplaats Sociaal Domein en hoe we daar in Friesland vanuit de driehoek onderwijs, onderzoek en werkveld invulling aan geven.

Voor nu kijken we terug op drie enerverende jaren waarin we met positieve energie en veel partijen samenwerkten aan actuele vraagstukken in het sociaal domein. We willen met deze uitgave het 'waarom, wat en hoe' van deze projecten laten zien. En vooral: wat met elkaar werken aan een vitale regio de inwoners oplevert.

We wensen u veel leesplezier.

Evelyn Finnema,

lector Wonen, Welzijn en Zorg op hoge leeftijd en penvoerder
Werkplaats Sociaal Domein Friesland

Alie Schokker,

directeur Academie Social Studies

De Formule

Werkplaats Sociaal Domein Friesland is de natuurlijke opvolger van de Wmo Werkplaats. Waar de laatste gemeenten en welzijnsorganisaties ondersteunde bij de invoering van de nieuwe Wet maatschappelijk ondersteuning (2015), gaat WSD Friesland een stap verder. “We zijn vooral in de praktijk aan de slag gegaan. Met onderzoek, met sociale experimenten en met begeleidende en ondersteunende taken. Altijd op basis van gelijkwaardigheid, samen met betrokkenen in de gemeenten. Met burgers, vrijwilligers, studenten, docenten, professionals en beleidsmakers. Dat leidt tot verrassende initiatieven en uitkomsten.”

Projectleider Bart de Jager en lector Evelyn Finnema kijken met plezier terug op de eerste jaren Werkplaats Sociaal Domein Friesland. Een periode waarin samen met gemeenten, in de lijn van Welzijn Nieuwe Stijl, nieuwe vormen van ondersteuning op lokaal niveau zijn verkend en vormgegeven.

Die nieuwe vormen ontstonden vaak in door de werkplaats geïnitieerde ateliers waarin behalve docenten en studenten vertegenwoordigers van het werkveld acte de presence gaven. In brainstormsessies werd naar nieuwe wegen gezocht om:

- meer maatwerk te kunnen leveren;
- burgers te mobiliseren en ondersteunen;
- zorg- en welzijnsprofessionals en ambtenaren te ondersteunen;
- innovaties in de zin van nieuwe vormen van psychosociale ondersteuning op maat te ontwikkelen en implementeren;
- samenwerking en afstemming tussen gemeenten en instellingen te verbeteren;
- een betrouwbaar beeld te krijgen van waar het nieuwe, sociale beleid het meest schuurt;
- onderzoek, opleiding en werkveld van elkaars kennis en kunde te laten profiteren.

Ateliers

“Samenwerken in ateliervorm pakt goed uit”, stelt De Jager inmiddels met zekerheid. “De gezamenlijke inbreng leidt vaak tot een bijzondere aanpak. Bovendien leert men elkaar beter kennen en elkaars situatie beter begrijpen. Samenwerken, bijvoorbeeld tussen gemeenten en instellingen, wordt dan eenvoudiger. Leerzaam is ook de inbreng van onze studenten en docenten die als relatieve buitenstaanders met een frisse blik naar de dagelijkse praktijk kijken. Het mooie is dat de deelnemers gedurende het hele project betrokken blijven, elkaar regelmatig treffen en feedback geven op de gemaakte vorderingen.”

Met in deze uitgave behandelde projecten als De Kas, Dementievriendelijk Heerenveen en Succes in Maatwerk, sluiten de ateliers nauw aan bij de actualiteit. Hetzelfde geldt voor de projecten onder het thema ‘Met eigen kracht’. “Onder dat thema behandelen we projecten waarin we burgerinitiatieven en –inzet initiëren, stimuleren en begeleiden”, aldus Evelyn Finnema. “Dat gebeurt op verschillende manieren en in diverse rollen. Maar wel altijd vanuit de behoefte en kracht van betrokken bewoners.”

“Samenwerken in ateliervorm pakt goed uit.”

Met eigen kracht

Mooi voorbeeld is het initiatief van ouderen in Bilgaard om het woon- en leefklimaat in hun wijk te verbeteren. “We werden gevraagd met hen mee te denken. Dat is ook wat we doen, in een voortdurende dialoog. Waar nodig ondersteunen we hen. Een veelomvattender rol spelen we in een project als Dreammachine. Hierin worden studenten en vrijwilligers samen getraind om in gesprek gaan met Leeuwarders die aangewezen zijn op maatwerkvoorzieningen. Zij geven hen een stem, brengen hun wensen in kaart en koppelen de input in themagroepen terug aan betrokken instanties. Niet eenmalig, maar in een permanente dialoog.”

Van een andere orde is het trainen van welzijnswerkers en vrijwilligers in het herkennen van verschillende vormen van eenzaamheid én hoe daarmee om te gaan. “De cursisten worden tegelijkertijd getraind om zelf workshops en trainingen te kunnen geven. Aan collega’s, maar ook in de eigen gemeente(n). Als lectoraat doen we onderzoek naar eenzaamheid. Het is mooi dat we die kennis zo kunnen doorgeven. Eenzaamheid is een maatschappelijk probleem en beperkt zich niet, zoals vaak gedacht, tot de groeiende groep ouderen. Het gaat vaak om existentiële vragen, waarbij het belangrijk is dat mensen vanuit hun

eigen behoefte initiatief nemen en weer meedoen in de maatschappij.”

Een project waarin eenzaamheid ook een rol speelt, is Samen Goud. Hierin worden studenten en vrijwilligers gekoppeld aan ouderen. Soms voor enkele uren in de week, maar ook door tijdelijk samen onder één dak te wonen en te leven. “Onze studenten zijn hierin heel actief. Als buddy’s, maar ook door onderzoek te doen en stage te lopen. Zo zijn twee studenten HBO-V drie maanden bij twee ouderen ingetrokken om te ontdekken hoe en of dat werkt. Een andere groep peilde de belangstelling onder ouderen. Weer anderen onderzoeken waar de grens ligt tussen wat een buddy en een professional kan doen.”

Tijd nodig

Gaandeweg de projecten werd duidelijk dat de zo gewenste participatiemaatschappij op verschillende manieren op verschillende plekken vorm krijgt. Wel heeft ze, net als elke omwenteling, tijd nodig. “Het bruist op vele plekken, maar iedereen is ook nog zoekende. Professionals, die een andere rol hebben, maar zeker ook burgers die meer verantwoordelijkheid krijgen en initiatief moeten nemen. Dat is voor iedereen wennen.”

Belangrijk is dat de schotten in de zorg-

en welzijnswereld worden weggenomen. “Zowel qua regelgeving als financiering”, aldus De Jager die aangeeft dat er op diverse terreinen nog forse stappen moeten worden gezet. “We besluiten deze bundel niet voor niets met een korte vooruitblik. Vanuit verschillende invalshoeken. We stellen de vraag wat er nodig, en wenselijk, is om ook de meest kwetsbare groepen mee te kunnen laten doen in onze samenleving.”

Het WSD-team

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

In elk project komen de 4 O's aan bod. De O's die meer gewicht hebben, zijn vetgedrukt

*De werkplaatsen zijn ook online te vinden:
www.werkplaatsensociaaldomein.nl*

Vier O's onlosmakelijk verbonden in projecten WSD Friesland

De Werkplaats Sociaal Domein (WSD) Friesland bestrijkt het gehele sociale domein van maatschappelijke ondersteuning, jeugd en participatie. Ze werkt daarbij samen met gemeenten, instellingen alsook mbo-opleidingen en cliënten- en vrijwilligersorganisaties. Centraal in de aanpak staan de 4 O's van onderzoek, ontwikkeling, onderwijs en ondersteuning.

De vier O's zijn onderling hecht verbonden doordat partijen op uitvoerend niveau intensief samenwerken en kennis en ervaringen uitwisselen. De nadruk ligt op 'learning by doing'. Daarmee is de aansluiting tussen theorie en praktijk gewaarborgd en kan er geëxperimenteerd worden met nieuwe werkvormen en methodieken. De aan hogescholen verbonden Werkplaatsen Sociaal Domein delen hun ervaringen onderling via een landelijk overleg.

Onderzoek

WSD Friesland doet, vanuit de bij de werkplaats betrokken NHL Stenden Hogeschool onderzoeksgroep Zorg en Welzijn, praktijkgericht onderzoek rondom thema's waar alle partijen tijdens de transformatie mee te maken hebben. Denk aan zelfredzaamheid en zelfregie, maatschappelijke participatie, burgerinitiatieven, integraal werken, samenwerking formele en informele zorg, passende arbeid én aansluiting onderwijs, onderzoek en werkveld. Afhankelijk van de vraag wordt een passende onderzoeksmethode gekozen. Dat kan ontwerpgericht onderzoek, actieonderzoek, evaluatie- en effectonderzoek zijn. Vaak wordt dit door studenten uitgevoerd, begeleid door docent-onderzoekers. Meer complexe vraagstukken nemen onderzoekers voor hun rekening.

Ontwikkeling

WSD Friesland draagt bij aan de professionalisering. Het ontwikkelen en in praktijk testen van nieuwe werkvormen, samenwerkingsvormen, interventies, benaderingen en 'best practices' draagt bij aan de kennis en competenties die zowel studenten, docenten als sociaal professionals nodig hebben om hun werk in de nieuwe beroepscontext te kunnen doen. Op basis van praktijkger-

varingen en praktijkonderzoek ontwikkelen we materiaal om kennis, inzichten en/of vaardigheden over te dragen binnen het onderwijs.

Onderwijs

Door learning by doing én praktijkonderzoek verzamelt WSD Friesland kennis en ervaring die het curriculum verrijken. Tegelijkertijd doen studenten praktijkervaring op die ingebed is in zowel verschillende minoren als stageperioden van de hogeschool. Ook professionals worden geschoold. Zo zijn er trainingen ontwikkeld waarin kennis en vaardigheden worden overgedragen, zoals bij de projecten Communitymapping, Dreammachine en Eenzaam ben je niet alleen. Ook worden er teams gecoacht.

Ondersteuning

WSD Friesland biedt praktische ondersteuning door het ontsluiten van kennis en informatie, het participeren van docenten en studenten bij ontwikkeling, onderzoek en het uitvoeren van opdrachten. Ook op beleidsniveau vindt er ondersteuning plaats in de vorm van consultancy, mee- en tegendenken bij complexe vraagstukken, inspiratiesessies en themabijeenkomsten.

**learning by
doing én
praktijkonderzoek**

**verrassende inzichten,
nieuwe invalshoeken
en onverwachte
oplossingsrichtingen**

Thema

Samenwerken in de praktijk

1. Succes in Maatwerk
2. De Kas
3. Heerenveen
dementievriendelijk
4. Toekomstscenario's
Maatschappelijke Opvang

INLEIDING THEMA

Samenwerken in de praktijk

“Onze ervaringen met de ateliervorm? Dat je samen tot andere inzichten en creatieve oplossingen komt. Dat je elkaar en elkaars werk(veld) beter leert kennen en begrijpen. Dat je nieuwe dingen uitprobeert. Dat deelnemers enthousiast zijn over de multidisciplinaire aanpak en het ‘samen leren in praktijk’. Dat geldt zowel voor het werkveld als voor onze onderzoekers, docenten én - niet in de laatste plaats - studenten.”

Ieta Berghuis is als docent Social Work en docent-onderzoeker van het Talma-lectoraat Wonen, Welzijn en Zorg op hoge leeftijd nauw betrokken bij het werken in deze multidisciplinaire ateliers. De formule ontstond vanuit de behoefte bij minoren Welzijn Nieuwe Stijl, Happy & Healthy Aging en Changing Government om derde- en vierdejaarsstudenten in praktijk te laten leren, ervaren en ontdekken wat multidisciplinair (samen)werken inhoudt. En wat daar zo al bij komt kijken.

Welzijn Nieuwe Stijl

“De minoren staan open voor studenten van verschillende opleidingen, waaronder SPH, MWD, CMV, Pedagogiek, HBO-V en Bestuurskunde. Richtingen die, na de transities in het sociale domein, veel met elkaar te maken hebben én nauw samenwerken.” Laatste is niet altijd eenvoudig, gezien de verschillen in expertise, achtergronden, belangen en ook cultuur en jargon.

Genoemde studenten leren dan ook niet alleen wat het werkveld - na de transities - van hen verlangt qua kennis, attitude en vaardigheden, maar ook wat multidisciplinair (samen)werken inhoudt. “En waar leer je dat beter dan met een gerichte opdracht die je deels samen in praktijk uitvoert voor, met en bij een organisatie in het werkveld”, weet Ieta uit haar ervaring als begeleider

van deze multidisciplinaire ateliers.

Ateliervorm

Vanuit positieve ervaringen met het werken met praktijkopdrachten in het tweede studiejaar, ontstond in 2016 het Atelier Sociaal Domein (zie kader) waarin derde- en vierdejaarsstudenten, samen met docenten en vertegenwoordigers uit het werkveld, opdrachten uitvoeren die de Werkplaats Sociaal Domein Friesland ophaalt bij gemeenten en welzijnsorganisaties.

De ateliervorm kent twee onderdelen. Een brainstormfase waarin vraag, aanpak en taakverdeling vorm krijgen. En het uitvoeren van de opdracht. Dat kan een onderzoek zijn, maar ook een inventarisatie of het aan de slag gaan met de doelgroep. Alle varianten en combinaties zijn mogelijk.

De kracht van de werkvorm schuilt in het samenbrengen van verschillende disciplines, functionarissen én burgers; elk met hun eigen achtergrond, ervaring en invalshoek. De deelnemers aan het atelier ontdekken via design thinking hoe ze een vraagstuk het beste oppakken. Elke deelnemer brengt zijn kennis, ervaring en creativiteit in. “Dat leidt tot verrassende inzichten, nieuwe invalshoeken en onverwachte oplossingsrichtingen”, aldus Ieta.

Positief, motiverend en leerzaam

De brainstormsessie(s) monden uit in gerichte opdrachten waar studenten mee aan de slag gaan. Dat kunnen twee afstudeerders zijn, maar ook een complete minorgroep die enkele dagen per week een organisatie ondersteunt. Altijd bijgevoerd door minstens één vakdocent, een leidinggevende van de opdrachtgever(s) én gefaciliteerd door de werkplaats.

Stimulerend

Voorbeeld van een project dat van de gebaande paden afweek is 'Succes in maatwerk'. Twee studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD) en Bestuurskunde verzamelden in Achtkarpspelen en Tytsjerksteradiel succesvolle interventies in het sociale domein. Ze tekenden deze op via interviews met betrokken hulpverleners, burgers en ambtenaren. "Normaal gesproken onderzoek je waar het mis gaat en wat je daaraan kunt doen", aldus Ieta. "In dit geval tekenden we successen op om te achterhalen wat er aan ten grondslag lag. Positief, motiverend en leerzaam. Bovendien waren de deelnemers meer dan anders bereid om mee te werken, net als betreffende inwoners."

Inmiddels werkt een nieuwe groep studenten vanuit een ruimte in Surhuisterveen aan eenzaamheid, laaggeletterdheid en een onderzoek naar wat ouderen

nodig hebben om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen. "Actuele maatschappelijke vraagstukken, waaraan we als Werkplaats Sociaal Domein een waardevolle bijdrage kunnen leveren", aldus Ieta.

Een ander voorbeeld is het project 'dementievriendelijk Heerenveen'. Met als één van de resultaten een boekje met persoonlijke verhalen dat toont hoe iedereen, met een klein gebaar en wat meer aandacht, veel voor mantelzorgers en mensen met dementie kan betekenen.

Verbindend

Effect van de ateliervorm is ook dat de deelnemers elkaars werkveld, jargon, mogelijkheden en ook dilemma's beter leren kennen en begrijpen. Belangrijk in een tijd waarin gemeenten, welzijns- en zorginstellingen veel samenwerken. Net als de eerste- en tweedelijnszorg.

Het Atelier Sociaal Domein neemt hierin het voortouw, waarbij er een mooie kruisbestuiving ontstaat tussen theorie en praktijk. Ambtenaar en welzijnswerker. Oud en jong. Praktijkervaring en een frisse blik. Een ideale mix voor een gezonde toekomst van een sector die volop in beweging is.

Atelier Sociaal Domein

In het Atelier Sociaal Domein werken studenten, onderzoekers, docenten en vertegenwoordigers van gemeenten en welzijnsinstellingen samen aan het oplossen van praktijkvraagstukken. Gekozen is voor een multidisciplinaire benadering waarbij de deelnemers in brainstormsessies de vraag, aanpak en taakverdeling uitwerken. Werkplaats Sociaal Domein Friesland verzorgt de regie, projectleiding en verantwoording. De deelnemers komen geregeld samen om de voortgang te bespreken en eventueel de koers bij te stellen. Leren door te doen, betekent immers ook van richting veranderen als de situatie daarom vraagt.

Stappen design thinking

- Empathie: verplaats je in de doelgroep/klant
- Definieer: stel het probleem vast
- Ideevorming: zoek samen naar oplossingen, vanuit verschillende invalshoeken en bepaal wat het onderzoeken/uitproberen waard is
- Uitvoeren: in praktijk brengen
- Testen: toets of het werkt en gebruik ervaringen/reacties voor verbeteringen/aanpassingen

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

SAMENWERKEN IN DE PRAKTIJK > PROJECT

Succes in maatwerk

Voorjaar 2016 vroegen de gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen de Werkplaats Sociaal Domein Friesland te onderzoeken hoe ze inwoners vaker hulp en zorg op maat kunnen leveren. Een taak en verantwoordelijkheid die sinds de transities in het sociale domein bij de lokale overheden ligt en nadere invulling vereist en verdient.

Dit verzoek was niet aan dovemansoren gericht. Om alle partijen te betrekken koos de werkplaats voor een atelier als werkvorm. Studenten, docent-begeleiders, ambtenaren, hulpverleners en inwoners gingen een gezamenlijke zoektocht aan. Deze leidde tot een bijzonder aanpak met een positieve insteek: een onderzoek naar succesfactoren.

Succesfactoren

Twee studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en Integrale Veiligheid lieten zich voeden met kennis, ervaring en casussen. Ze gingen in gesprek met betrokken bewoners, hulpverleners en ambtenaren. Over hun rol in het vinden van een passende oplossing. Over welke factoren hierin beslissend waren. Over wat hen dreef om samen de schouders er onder te zetten en maatwerk te leveren.

Resultaat is de publicatie 'Maatwerk in mensenwerk' dat een blik achter de schermen biedt van herkenbare, persoonlijke en maatschappelijke problemen. En het (samen) vinden van niet alledaagse oplossingen.

Welke conclusies er aan de zoektocht naar succesfactoren verbonden kunnen worden? Uit de vijf onderzochte casussen blijkt dat:

- de oplossing begint met een professionaal die de tijd neemt en aandacht heeft voor het verhaal en de problemen van de inwoner;
- de cliënt zelf inbreng heeft in, en een bijdrage levert aan, de gekozen oplossing;
- het belangrijk is dat hulpverleners en ambtenaren elkaars taal (leren) spreken en elkaars situatie (leren) begrijpen;
- het niet uitmaakt wie welke rol opeist, als hulpverleners en ambtenaren hun handelen maar op elkaar afstemmen;
- langetermijnoplossingen gaan voor resultaten op de korte termijn;
- persoonlijk welbevinden gaat voor het strak hanteren van regels;
- hulpverleners en ambtenaren zich niet (enkel) laten leiden door protocollen en samen zoeken naar oplossingen op maat.

**Langetermijnoplossing
gaat voor resultaat
op korte termijn**

korte samenvatting
van casus uit boekje
'Maatwerk in mensenwerk'

Regie in eigen hand

Daniëlle krijgt steeds meer moeite met de opvoeding en steeds minder contact met haar elfjarige, autistische en hoogbegaafde zoon. Ondanks de gezinshulp die ze al jaren krijgt. Ze wil graag handvatten krijgen om haar zoon beter te leren begrijpen en ondersteunen. Na verschillende gesprekken met jeugdhulpverleenster Tjitske kwamen ze er samen op uit dat Daniëlle het meest gebaat zou zijn met een cursus 'hoe leer je omgaan met autisme'. Dit viel buiten de normale regels en dus ook financiering. Omdat de beleidsmedewerker van de gemeente, een voormalig wijkverpleegkundige, ook enthousiast was over deze oplossing, ging ze akkoord met de toezegging dat ze de noodzakelijk financiële dekking uit een ander potje zouden regelen. Zo geschiedde. Daniëlle volgde met succes de cursus, midden in het land, en brengt het geleerde inmiddels met succes in praktijk. Het contact met haar zoon is stukken beter en ze heeft geen professionele hulp meer nodig.

Maatwerk begint bij jezelf

Anna Dora Winius heeft samen met Dennis Beukema onderzoek uitgevoerd naar succesfactoren.

Ik kreeg eigenlijk alleen maar positieve reacties op het project 'Succes in maatwerk'. Ik ontdekte dat vertellen over succes, energie geeft. Dit gebeurde tijdens de interviews met betrokkenen. Maar bijvoorbeeld ook in de gesprekken met de klankbordgroepen, die ik hield voor mijn onderzoek. Van twee kanten ontstond enthousiasme. Zelf werd ik ook nieuwsgieriger, wat volgens mij essentieel is om te leren.

Sommige mensen zijn terughoudend wanneer het gaat om onderzoek naar succesfactoren. Daar kun je toch lang niet zoveel uithalen als een onderzoek naar fouten? Dat vind ik bijzonder. Immers, als je de succesfactoren in kaart hebt gebracht kun je fouten voorkomen. Het vraagt wel een andere houding van de onderzoeker. We zijn goed geworden in het herkennen van fouten en hoe we die mogelijk kunnen herstellen. Dat gebeurt vaak zonder de positieve energie die ik heb ervaren.

Zelfs als het gaat om minder leuke boodschappen. Uit onze verhalen komt ook naar voren dat niet alles

goed gaat. Mensen vinden dat meestal niet erg, zolang ze maar serieus worden genomen en eerlijk wordt verteld wat wel en niet mogelijk is.

Tijdens dit project heb ik echt ervaren wat de meerwaarde van samenwerken is. Tussen welzijnswerkers onderling. Maar vooral ook tussen welzijnswerkers en ambtenaren. Je bent gelijkwaardig aan elkaar. Je (professionele) rol is ondergeschikt aan hoe je met elkaar omgaat. Met name luisteren, en je in de ander verplaatsen, is essentieel als je goed wilt samenwerken.

Net zo goed als het belangrijk is de bewoner centraal te stellen bij het vinden van een oplossing. Goed naar hem of haar te luisteren en te betrekken bij het vinden van een oplossing. Dus niet zelf alvast invullen. Tijdens ons project ontdekte ik hoe belangrijk dit is voor succesvolle interventies en het vinden van een oplossing die bij de bewoner past. Maatwerk dus.

Ik vind het ontzettend belangrijk om dat uit te dragen en daar zelf het goede voorbeeld in te geven.

Opgetekend

“In de media wordt veel aandacht besteed aan de vele lastige besluiten die gemeenten rond zorg- en hulpverlening moeten nemen. Hierdoor ontstaat er geregeld een negatief beeld rond alle veranderingen. Dit doet onvoldoende recht aan de inzet van de professionals die hun uiterste best doen om het voor burgers zo goed mogelijk te regelen.

Het witboek belicht een andere kant van de transitie. Het is een feest om de verhalen en beleving van betrokkenen te lezen en een stimulans om op ingeslagen weg door te gaan!”

Doeke Fokkema,
voormalig wethouder gemeente Tytsjerksteradiel

“De aanpak en rol van het atelier hebben subliem gewerkt. Er ontstond al snel een enthousiaste, stimulerende sfeer. En die bleef aanwezig, ook tijdens de terugkomsessies en intervisies met beide studenten waar iedereen trouw voor kwam opdruiven en zijn bijdrage leverde. Wat we met de uitkomst doen? Die is zeer bruikbaar en sluit aan bij een door TU Twente uitgevoerd onderzoek naar de zelfredzaamheid van burgers. We zijn dan ook van zins om iedere situatie op zichzelf te beoordelen. Meer vanuit de cliënt en minder vanuit de regeling. Dat lukt echter niet van de een op de andere dag. Dat heeft tijd nodig en vergt bovendien continue aandacht.”

Harm Jan Urbach,
programmamanager transitie gemeente Tytsjerksteradiel

“Ik ben heel enthousiast over het ateliermodel. Het is voor mij hoger beroepsonderwijs in optima forma. Onze studenten leren aan den lijve waar mensen tegenaan lopen. En waarom achter het bureau bedachte oplossingen niet altijd werken. Minstens zo belangrijk is dat betrokkenen elkaar beter leren verstaan en begrijpen. Dit geldt ook voor onze studenten die zich, door samen op te trekken met studenten van Social Work, beter kunnen verplaatsen in de problemen en vragen waar welzijnswerkers en burgers mee worstelen. Dat ervaar ik trouwens ook als docent-begeleider en neem ik mee in mijn colleges.”

Avelien Haan,

docent bestuurskunde aan de Thorbecke Academie

In Ateliers zijn studenten, docenten en praktijkmensen samen aan het leren. Hierdoor ontstaat een win-winsituatie voor alle partijen. Ik vind het heel boeiend om resultaat te zien. Al is het soms best een beetje lastig om elkaar goed te begrijpen en zaken af te stemmen. Als dat dan toch lukt, zetten we samen stappen die we zonder deze context niet hadden ontdekt! Ook de motivatie van studenten is anders. Werken met echte opdrachten, doet een ander beroep op het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Ze zijn hierdoor beter voorbereid op de beroepspraktijk.”

Richtje Boomsma,

docent-onderzoeker Talmalectoraat

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

SAMENWERKEN IN DE PRAKTIJK > PROJECT

De Kas

Het verouderde woonzorgcomplex De Finke van Patyna in Koudum gaat plat. Hiervoor in de plaats komt gloednieuwe laagbouw voor ouderen met 24-uurszorg of thuiszorg, maar ook voor mensen met een verstandelijke beperking. Bijzonder onderdeel is De Kas. Een heus 'mienshipsgebouw' dat zorgfuncties combineert met een restaurant, annex ontmoetingsruimte, gerund door bewoners van Talant. Toegankelijk voor en in samenspraak ingevuld met de dorpsbewoners. Een bijzondere samenwerking en verrassend concept.

Ijnte Kooistra en Piet Zonderland zetten zich vanuit stichting Dorpsvernieuwing Koudum al een jaar of acht in voor de komst van multifunctioneel centrum De Kas. Zorgverleners als een fysiotherapeut en een psycholoog zullen er hun intrek nemen. Bewoners kunnen er terecht voor een hapje, drankje, praatje en vermaak.

Daarnaast wordt De Kas, met bijbehorende tuin, een ontmoetingsplek voor de inwoners van Koudum, vertelt Ijnte. "Vooral voor degenen die wat hulp nodig hebben en wellicht hun isolement willen doorbreken. Eenzaamheid ligt bij ouderen, die langer thuis blijven wonen, immers op de loer."

Invulling

In De Kas krijgen ook de activiteiten vanuit Patyna een plek, zoals de ouderen- en biljartclub. Maar er is meer mogelijk, vertelt Piet. "Denk aan 's avond samen eten, een potje kaarten en internetten. Om maar iets te noemen. Belangrijk is wel dat het geen concurrent wordt van bijvoorbeeld het multifunctioneel dorps huis De Klink."

"Het is mooi dat de studenten de nodige voorlichting hebben gedaan en de

wensen van de dorpsbewoners hebben geïnventariseerd. Daar kunnen we verder mee."

Wederkerigheid

Het mooie van het concept is ook dat Talant-bewoners, onder begeleiding, De Kas gaan runnen. "Dat is niet alleen prettig voor hen, maar ook voor het dorp. Wederkerigheid op en top", aldus Piet.

Het initiatief vanuit het dorp en de samenwerking met beide zorginstellingen is illustratief voor Koudum. Zo zorgde het dorp er eerder al voor dat voorzieningen als de bibliotheek, de muziekschool en het voortgezet onderwijs behouden bleven.

Wat willen de bewoners?

Het concept van De Kas is eerder in grote lijnen voorgelegd aan de dorpsbewoners. De exacte invulling van de gezamenlijke ruimtes en activiteiten wordt in een later stadium bepaald. De inventarisatie die de studenten inmiddels hebben gemaakt en de ideeën die daaruit voortkomen, gaan daarin zeker een rol spelen. "Wat we ook doen, het moet wel gedragen worden door zowel de bewoners als inwoners van Koudum."

“Ik vind het een geweldig initiatief. Getrokken door mensen uit het dorp die zich er al jaren belangeloos voor inzetten. Het past helemaal in deze tijd, waarin overheden zich terugtrekken en er nieuwe vormen van gemeenschapszin en zorg voor elkaar ontstaan. Mooi dat Patyna en Talant zich daar ook zo voor inzetten. We dragen ons steentje daar graag aan bij.”

Docent/begeleider Ieta Berghuis
van Werkplaats Sociaal Domein

“Super”, noemt IJnte de samenwerking met Werkplaats Sociaal Domein, die het project bij de hogeschool heeft uitgezet en regisseert. “Elke drie, vier weken kwamen we met een groepje studenten bij elkaar. Wat was de stand van zaken, waar liepen ze tegen aan en waarmee konden ze hulp gebruiken? Het was een heel enthousiaste groep met even enthousiaste docenten die hen begeleiden.”

Nieuwe wetgeving

Het concept sluit naadloos aan op wat de overheid wil: het zo dichtbij mogelijk aanbieden van zorg en ondersteuning, met inzet van zowel eerstelijns- als mantelzorg. Ook aan de participatiemaatschappij draagt De Kas haar steentje bij.

IJnte: “Het is nog niet helemaal duidelijk welke voorzieningen er in komen. Maar in elk geval een fysiotherapeut en psycholoog.” Piet vult aan: “En zoals het er nu voor staat ook eerstelijnsvoorzieningen als kraamzorg, consultatiebureau, logopedist, mondhygienist, apotheek én een loket van de Rabobank. Dit dus even los van wat de studenten aan extra's in het dorp hebben opgehaald.”

De Finke en de Kas

De nieuwe Finke wordt opgezet als een woonwijk, met in totaal 76 woningen in verschillende gebouwdelen. Veertig woningen zijn bestemd voor ouderen met 24-uurszorg en twaalf voor senioren met thuiszorg. 24 woningen bieden onderdak aan bewoners met een verstandelijke beperking.

De Kas wordt het centrale ontmoetingspunt van het complex. Initiatief vanuit het dorp. Gerund door bewoners van Talant en vrijwilligers. Ingevuld door beide zorgorganisaties (Patyna en Talant), in samenspraak met de dorpsbewoners.

Studenten van de minor **Happy and Healthy Aging** inventariseerden hoe de dorpsbewoners De Kas en tuin het liefst ingevuld zien; in woord en beeld(materiaal).

Voor en door
Koudum: zorg
en ontmoeting

De Kas door de ogen van de Koudumers

Elke woensdag zijn de studenten Social Work van NHL Stenden Hogeschool in Koudum, om de week versterkt met twee docenten. Henny van der Kooi en Vivian Weerts zijn twee van de in totaal dertien studenten die Werkplaats Sociaal Domein inzet om de wensen van dorpsbewoners voor de invulling van De Kas te inventariseren. Met als resultaat: een flyer met plattegronden en ideeën over activiteiten en hoe De Kas en bijbehorende tuin ingevuld kunnen worden.

Vivian Weerts vertelt hoe de groep het project, dat via de ateliervorm tot stand kwam, heeft aangepakt. “De opdracht was te onderzoeken welke functie de dorpsbewoners de Kas zouden willen geven. Om daar achter te komen, hebben we verschillende dingen gedaan. We zijn gewoon de straat opgegaan en hebben mensen aangesproken. We hebben enquêtes verspreid in het dorp. En we bezochten de basisscholen en de middelbare school om ook de jeugd te betrekken.”

Aanvankelijk stuitte ze wel op enige terughoudendheid, vertelt Henny. “Het project had al een poosje stilgelegen, dan krijg je dat. Maar uiteindelijk was men best enthousiast.”

“We hebben dan ook veel leuke ideeën op kunnen halen”, vult Vivian aan. “Vooral op de basisscholen. Zoals groenten en fruit verbouwen in de tuin, ze samen met ouderen oogsten en samen met hen bereiden en verkopen in het restaurant. Mooi toch.”

Denktank

De studenten zijn erg te spreken over de samenwerking in het dorp. Henny: “Wekelijks komt er iemand van de projectgroep langs voor een update. En

regelmatig komt de denktank bij elkaar, in beperkte of totale bezetting met Patyna, Talant, WSD Friesland, gemeente Súdwest-Fryslân, Sociaal Collectief en Dorpsvernieuwing Koudum.”

“Ze zijn altijd enthousiast over wat we hebben gedaan. Ze geven feedback en beantwoorden onze vragen. We kunnen ook altijd mailen. Daarmee kunnen we weer verder”, aldus de studenten.

Flyer

Inmiddels hebben de studenten hun advies, over de invulling van De Kas, opgeleverd in de vorm van een handzame flyer met de sprekende titel: ‘De Kas door de ogen van Koudumers’. Aan bod komen tips over de inrichting van de gezamenlijke ruimte en de tuin. Voorzien van de nodige illustraties. Daarbij is ook rekening gehouden met bijvoorbeeld de vaak mindere mobiliteit van bewoners. “Om vallen te voorkomen zijn bijvoorbeeld tapijten op de vloer geseald. En de keuken is in hoogte verstelbaar, zodat hij ook geschikt is rolstoelgebruikers. Om maar twee voorbeelden te noemen.”

Vaak genoemd, en meegenomen in het advies, is de aanwezigheid van dieren. “Dat was echt opvallend. Voor binnen heb-

Leren in praktijk

De Kas is een van de projecten in het sociaal domein waarbij NHL Stenden Hogeschool, dorpsbewoners, gemeente en welzijnsinstellingen samenwerken in atelierform. Studenten worden gevoed en begeleid door de samenwerkingspartners. Ze inventariseren wensen en geven advies. Ze ervaren wat er in het werkveld speelt en nodig is. Ze leveren een tastbare bijdrage aan de samenleving: een centrum voor zorg en ontmoeting in Koudum.

ben we dan ook een huiskat en aquarium geadviseerd. De tuin leent zich mooi voor een bescheiden kinderboerderij. Ook een wens van de plaatselijke jeugd." Dezelfde jeugd ziet ook graag een kampvuurplaats en een pannakooi op het terrein dat verder ingericht is met onder meer een terras, een keuken, bloembakken, boompjes en natuurlijk de tuinkas!

Wat activiteiten betreft ontwikkelden de studenten een prototype van een KAS-app, waarin onder meer een activiteitencalendar is opgenomen met de verzamelde ideeën. Variërend van wekelijkse sport- en spel- en creativiteitssessies op vaste tijden tot maandelijks uitstapjes, lezingen, quizzen en cursussen. Opgeven kan via de app, waarmee ook vrijwilligers zich kunnen aanmelden. "Dorpsbewoners willen graag iets doen, maar het liefst incidenteel. Dus niet op vaste tijden. De app biedt de mogelijkheid om je voor een bepaalde activiteit als vrijwilliger aan te melden."

Gevraagd naar het vervolg, laat Vivian weten dat een volgende groep studenten het advies gaat terugkoppelen. Vervolgens kunnen er keuzes worden gemaakt. Er is dus werk aan de winkel in De Kas.

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

Heerenveen dementievriendelijk

Een gemeente waar bewoners, organisaties en bedrijven samenwerken om drempels te verlagen en de participatie van mensen met dementie te vergroten. Dat is waar de gemeente Heerenveen sinds 2015 aan werkt. Niet zonder resultaat: begin 2018 ontving zij – als eerste Friese gemeente – het certificaat dementievriendelijk uit handen van voorzitter Loek Punt van Alzheimer Friesland. “Heel mooi en een beloning voor drie jaar werken aan vooral bewustwording”, aldus Hugo Bos van de gemeente. “Inmiddels zetten we de volgende stappen.”

De beleidsregisseur Wmo & Gezondheid ziet de certificering vooral als een begin en stimulans om op de ingeslagen weg door te gaan. Meer aandacht en begrip voor zowel de aard, omvang als gevolgen van de ziekte is en blijft belangrijk. Net zo goed als het er samen voor zorgen dat mensen met dementie zo lang mogelijk meedoen in de samenleving. En zo lang mogelijk thuis kunnen wonen. Laatste is niet alleen wat patiënten het liefste willen, maar ook waar de overheid op stuurt. Dat legt wel een groter beslag op mantelzorgers en de omgeving.

Voorbeeld geven

De gemeente Heerenveen, die een onevenredig groot aantal mensen met dementie telt, tracht dat diverse fronten te stimuleren. Natuurlijk eerst door zelf het goede voorbeeld te geven. Bos somt een aantal concrete acties op. “Ons baliepersoneel is bijvoorbeeld getraind in het herkennen van en omgaan met mensen met dementie. Daar begint onze dienstverlening immers. Maar ook binnen de spelregels van de Wmo proberen we het nodige te doen. Zo kunnen patiënten gebruik maken van Wmo-vervoer. Ook zijn we samen met een zorgaanbieder gestart

met een pilot niet-geïndiceerde dagbesteding. Verder proberen we mantelzorgers, via gecontracteerde zorginkoop, zoveel mogelijk te ontzien. De grootste verantwoordelijkheid en belasting ligt immers bij hen.”

Samen optrekken

In de route naar een dementievriendelijke gemeente trok de gemeente – binnen het Atelier Sociaal Domein – samen op met de afdeling Friesland van Alzheimer Nederland, de ketenzorgpartners en de Werkplaats Sociaal Domein Friesland die docent-begeleiders en studenten van de minor Happy and Healthy Aging inzette om samen een dementievriendelijke gemeente Heerenveen te realiseren.

Uit die denktank kwamen diverse initiatieven voort, vertelt Bos. “Een eerste groep studenten ging begin 2017 letterlijk de straat op om mensen te spreken en meningen te peilen. Vooral om de ziekte uit de taboesfeer te halen en mensen aan het denken te zetten. Ook over wat ze zelf voor deze doelgroep zouden kunnen doen. Zo lieten ze ook filmpjes zien en gingen ze langs bij winkeliers en openbare gelegenheden als de bibliotheek.”

Leven met dementie

Dementie is wereldwijd een probleem en treft niet alleen ouderen. Al is de kans op het ontstaan van de ziekte, die in ruim vijftig varianten voorkomt, groter naarmate de leeftijd vordert. In Europa hebben bijna één op de zeventig mensen dementie. Met de toename van de levensverwachting en het aantal ouderen wordt voorzien dat

het aantal patiënten stijgt tot één op de dertig in 2040. Er is nog geen effectief medicijn. De levensverwachting is gemiddeld acht jaar, na constatering van de aandoening. Zorg en ondersteuning richten zich op de kwaliteit van het leven en het zo lang mogelijk meedoen in de maatschappij. Daar kan iedereen aan bijdragen.

Omgeving betrekken

Een volgende groep studenten ging aan de slag met een concrete opdracht: doe het nodige aan PR en communicatie én verzamel verhalen die laten zien wat de omgeving kan doen om deze ziekte dragelijker te maken.

“Daar zijn een paar mooie resultaten mee behaald”, aldus Bos. “Bijvoorbeeld een artikel in de Heerenveense Courant, een Facebookpagina én een fraai boekje met verhalen die laten zien wat de omgeving voor patiënten en mantelzorgers kunnen doen en betekenen. Dit boekje hebben we in een behoorlijke oplage op geëigende plekken in de gemeente verspreid.”

Onderzoek belastbaarheid

Ondertussen doen twee nieuwe studenten, begeleid door de Werkplaats Sociaal Domein Friesland, onderzoek naar de belastbaarheid en wensen van mantelzorgers. De gemeente zelf richt zich de komende tijd vooral op het verder verbeteren van de ondersteuning. Daarnaast blijft ze zich, samen met Alzheimer Friesland en de werkplaats, inzetten voor kennisoverdracht en bewustwording.

Onbekend maakt onbegrepen

Jelte Pasma, afdeling Friesland van Alzheimer Nederland

Dit jaar stopte ik met mijn werkzaamheden als klinisch psycholoog en ging ik met pensioen. Gezien mijn leeftijd (67) geen opvallende keuze. Daardoor kreeg ik (nog) meer tijd voor Alzheimer Friesland. De club waarvoor ik eind jaren negentig het eerste Alzheimer Café in Leeuwarden gestalte mocht geven.

Met enige trots meld ik nu dat er inmiddels acht van dergelijke gelegenheden zijn in Friesland. Trots, omdat ik stellig meen dat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de kwaliteit van het leven van alle betrokkenen. Hier treffen patiënten, mantelzorgers en gelijkgestemden elkaar in een ongedwongen sfeer. Ze kunnen hun verhaal kwijt, maar ook samen iets ondernemen of afspreken. Vergeet niet dat dementie vaak leidt tot een niet zelf verkozen isolement.

De wens tot zo lang mogelijk actief blijven en meedoen in de samenleving komt ook mooi naar voren in enkele verhalen in het witboekje van de studenten van NHL Stenden Hogeschool. Bijvoorbeeld uit het verhaal van André die zijn vrijwilligerswerk in de natuur is blijven doen. Of het verhaal

van de dochter die vertelt dat haar vader bleef zingen in het koor. Zijn vrienden haalden hem op en brachten hem weer thuis. Het is om verschillende redenen belangrijk dat mensen met dementie zo lang mogelijk actief en betrokken blijven. U en ik kunnen daarin een belangrijke rol spelen. Door begrip, maar ook door steun. Ieder gebaar helpt.

Daarom is het ook zo belangrijk dat er meer aandacht komt voor deze ziekte. Dat het uit de taboesfeer wordt gehaald. Dat ervaringen worden gedeeld. Dat ook mantelzorgers de steun krijgen die ze nodig hebben en verdienen. Dat we allemaal ons steentje bijdragen en er voor zorgen dat deze ongeneeslijke ziekte zo dragelijk mogelijk is voor iedereen.

Het is prachtig dat de gemeente Heerenveen zich hier zo voor inzet. Net als de studenten die ons geweldig ondersteunen. Ze doen dat ook heel integer. Mooi om mee te maken en hen te mogen begeleiden. Hopelijk volgen nu meer Friese gemeenten en kunnen we ook daar samen aan de slag. De vooruitzichten zijn positief.

It paad werom / De terugweg

Bron: witboek 'Dementie met andere ogen bekeken'

Een buurtbewoonster:

“Een vrouw, met een vorm van dementie, maakt regelmatig een wandeling door het bos hier vlakbij. Op zekere dag kon zij echter de weg naar het nabijgelegen verpleeghuis, waar zij woont, niet meer terugvinden. Ze liep beduusd rond en vroeg aan een buurtbewoonster, die ze tegenkwam, of zij haar de weg konden wijzen. De buurtbewoonster bracht haar weer veilig naar huis.

**We zijn op de wereld
om elkaar te helpen,
niet waar?**

Op den duur wisten veel buurtbewoners dat deze mevrouw regelmatig de weg kwijt was. Ze brachten haar dan naar huis. Op verzoek van de mevrouw werd er soms nog een kopje thee bij haar thuis gedronken.

Zo zie je maar weer. Met een beetje hulp kan iemand toch haar wandeling maken!”

Opgetekend

“Ons boekje bestaat uit verhalen van mensen die leven met dementie. Of daarmee te maken hebben. Variërend van de patiënten, partners en kinderen tot buurtgenoten, professionals en vrijwilligers. We tekenden niet alleen hun verhalen en ervaringen op, maar belichtten ook de positieve elementen. Hoe moeilijk dat soms ook was.

Met deze verhalen willen we niet alleen meer ruchtbaarheid aan de ziekte geven, en meer begrip bewerkstelligen, maar ook laten zien dat kleine gebaren het leven van patiënten en mantelzorgers zoveel gemakkelijker en plezieriger kunnen maken. Bovendien kunnen ze ervoor zorgen dat iemand zichzelf beter en langer thuis kan redden.

We werkten met veel plezier en voldoening aan dit project. En we hebben er ook het nodige van geleerd. Over de ziekte zelf, maar ook over wat dat voor de omgeving betekent.

We hopen dat het document, dat in een grote oplage in de gemeente is verspreid, een positieve bijdrage levert aan de positie en ondersteuning van mensen met dementie. En hun naasten.”

Aeltke, Corrine, Hein, Jouke, Lianne, Minke, Pearl, Remie en Winnie
studenten Social Work en Verpleegkunde, NHL Stenden Hogeschool

“De meeste mensen met dementie wonen thuis. Ze willen zo lang mogelijk blijven doen wat ze ook deden voordat ze de aandoening kregen. Ze willen deel uitmaken van de maatschappij. Daar een bijdrage aan leveren. Dit wordt vaak belemmerd door angst voor stigmatisering, sociale afwijzing en discriminatie.

Vanuit het belang van een samenleving waarin iedereen kan meedoen, wordt in heel Europa aandacht besteed aan dementievriendelijke gemeentes, steden en dorpen. In zo'n omgeving worden mensen met dementie niet buitengesloten, maar gerespecteerd. Burgers, organisaties en bedrijven nemen samen belemmeringen weg die hen verhinderen deel te nemen aan de samenleving.

Het is mooi dat een gemeente als Heerenveen hier het voortouw in heeft genomen. En dat ook wij, net als de zorg- en welzijnsinstellingen in de gemeente, daar een bijdrage aan mochten leveren.”

Evelyn Finnema,

lector Wonen, Welzijn en Zorg van NHL Stenden Hogeschool

“In de afgelopen jaren steeg in onze gemeente het aantal mensen met dementie. Dementie is een ingrijpende ziekte, voor de patiënt zelf en voor zijn of haar omgeving. Als gemeente vinden we het een uitdaging om de ondersteuning zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij onze inwoners, met en zonder dementie. Want vergeet niet dat de ziekte ook van partners veel vraagt. Het mantelzorgwerk mogen we niet vergeten.

In de toekomst zult u waarschijnlijk meer en meer in aanraking komen met mensen met dementie. U en ik, iedereen, kan zich daarop voorbereiden. Bijvoorbeeld via de online-training op www.samendementievriendelijk.nl. Ook het witboekje ‘Dementie met andere ogen bekeken’ kan u daarbij helpen. Zo maken we samen onze samenleving dementievriendelijk.”

Jelle Zoetendal,

wethouder gemeente Heerenveen

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

Ze hebben de vijfde bijeenkomst er net op zitten. Als er één ding opvalt, dan is het wel dat de opkomst en betrokkenheid van de deelnemers groot is. Bovendien is iedereen het erover eens dat de gezamenlijke sessies bijdragen aan een intensievere samenwerking tussen alle bij de maatschappelijke opvang betrokken partijen. "Cliënten van de maatschappelijke opvang kampen negen van de tien keer met meer dan één probleem. Ze krijgen dus met veel instanties te maken. Als die elkaar beter leren kennen, samenwerken en adequaat afstemmen, is dat winst. En prettiger en minder verwarrend voor de cliënt. Met als ideaalsituatie, één vast contactpersoon."

SAMENWERK IN DE PRAKTIJK > PROJECT

Toekomstscenario's Maatschappelijke Opvang

Docent/onderzoeker *Marja Nijboer* van Werkplaats Sociaal Domein Friesland is vanuit Kenniskring Welzijn Nieuwe Stijl nauw betrokken bij het onderzoeks-traject Toekomstscenario's Maatschappelijke Opvang. Het initiatief startte begin 2018 met als doel samen met het werkveld toekomstscenario's voor de maatschappelijk opvang in Friesland te schetsen waarin cliënten, ondanks de vele veranderingen in het sociaal domein, de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

Marja coördineert het traject, dat uit acht gezamenlijke bijeenkomsten van ruim twee uur bestaat, samen met drie medewerkers van Zienn en LIMOR en een docent van het Friesland College. Trajectondersteuner *Machteld Aartsen* van LIMOR neemt daarbij de rapportage van een deel van het onderzoek voor haar rekening als afstudeeropdracht van haar Masteropleiding Social Work.

Altijd vol

Machteld vertelt over de achtergrond en het belang van het onderzoek het volgende. "Sinds de decentralisatie in 2015 is er het nodige veranderd. De organisatorische en financiële verantwoordelijkheid van de maatschappelijke opvang in de regio ligt bij de centrum-

gemeenten. Leeuwarden zou de opvang en verantwoordelijkheid meer over de provincie willen spreiden. Ook omdat de opvang altijd vol zit en we niet iedereen een crisis-plek en bed kunnen bieden. Schrijnend, maar wel een feit. Daar moet een oplossing voor komen."

Opgave

Zienn en LIMOR namen het initiatief om samen met andere partijen in het werkveld – waaronder de gemeente Leeuwarden – te verkennen hoe de continuïteit en kwaliteit van de maatschappelijke opvang in de toekomst het best gegarandeerd kan worden. Met daarbij in het achterhoofd de uitgangspunten van Welzijn Nieuwe Stijl die het beleid landelijk schragen. "Participatie, eigen regie, multidisciplinaire samenwerking, ambulante ondersteuning en zo lang mogelijk thuis wonen zijn belangrijke uitgangspunten. Ook als het gaat om het ondersteunen van mensen met meer-voudige problematiek, waaronder veel dak- en thuislozen. Geen eenvoudige opgave, gezien de vaak complexe en zeer uiteenlopende problemen", aldus Marja.

Opzet

Het project moet input leveren voor het nieuwe beleid door de ideeën, ervaringen, kennis en deskundigheid van alle

Machteld Aartsen (links)
en Marja Nijboer

“Sinds de
decentralisatie
in 2015 is er het
nodige veranderd.”

betrokkenen, waaronder de cliënten, in kaart te brengen en te vertalen naar een wenselijke, toekomstige situatie. Daarvoor zijn acht sessies gepland, verspreid over 2018. Ze staan in het teken van ontdekken (wat zijn de ontwikkelingen/trends en welke bijdrage leveren deelnemers), dromen (ideaalbeeld zonder beperkingen), ontwerpen (ontwikkelen reële toekomstscenario's voor verdere uitwerking) en leveren (uitgewerkte scenario's en hoe kennis overdragen).

Elke bijeenkomst wordt voorbereid en bestaat uit inhoudelijke discussies en het in kleine groepjes uitwerken van opdrachten die aan alle deelnemers worden gepresenteerd. “Alle deelnemers zijn in de praktijk actief, dus geen managers en bestuurders. We focussen ons op de inhoud en de praktijk”, aldus Machteld die aangeeft dat de opbrengsten in de vierde en zevende sessie aan betrokken beleidsmakers en beslissers worden gepresenteerd die ze van feedback kunnen voorzien.

Ingrediënten

Halverwege het traject kan er nog niet op de scenario's worden ingezoomd, vertelt Marja. “Dat is te prematuur. We kunnen wel al zeggen dat een aantal ingrediënten, die steeds op tafel komen, zeker in

de scenario's terugkomt. Bijvoorbeeld dat de opvang van dak- en thuislozen verspreid moet worden over de provincie. Dat de opvang kleinschalig(er) moet zijn. Dat we aan deze cliëntengroep, waarvan de problemen zeer uiteenlopend en vaak complex van aard zijn, maatwerk moeten leveren. Bij voorkeur met een vast contactpersoon/cliëntondersteuner. Maar ook dat hulp- en zorgverleners vooral moeten uitgaan van de mogelijkheden en talenten waarover ook deze cliënten beschikken. En dat er meer aandacht komt voor dagbesteding, begeleiding naar werk en het tijdig signaleren, voorkomen dan wel samen aanpakken van problemen."

Out-of-the-box zijn ook oplossingen geopperd als het bieden van kamerverhuur, zonder korting op een uitkering. En bijvoorbeeld het opnemen van dak- en thuislozen in beschermde woonvormen in wijken, waarmee ze meer onderdeel uitmaken van de samenleving. "Nu leiden ze immers vaak een geïsoleerd bestaan", aldus Marja.

Het onderzoek kan rekenen op de inbreng van zo goed als alle bij de maatschappelijke opvang betrokken instellingen. Variërend van de gemeente Leeuwarden, Zienn, LIMOR, VNN (verslavingszorg), Amaryllis (wijkteams) tot het Veiligheidshuis, Elkie (woningbouwvereniging), GGZ, het Regiecentrum (v.h. bureau Jeugdzorg) en Kenniskring Welzijn Nieuwe Stijl (o.a. NHL Stenden Hogeschool, Friesland College en Werkplaats Sociaal Domein).

Al bereikt

Wat er uiteindelijk ook uit het onderzoek rolt, één belangrijk effect is al bereikt: de belangrijkste stakeholders hebben elkaar tijdens de gezamenlijke sessies beter leren kennen. Meer weet gekregen van elkaars werk, dilemma's en hoe ze samen meer kunnen bereiken. "Mede dankzij deze sessies is er ook al een pilot gestart om dak- en thuislozen naar werk toe te leiden. Op voorhand vind ik dit project al geslaagd", besluit Marja.

Tot slot vertelt Machteld dat momenteel de eerste gesprekken met cliënten plaatsvinden. "We zijn heel benieuwd naar hun mening en ervaringen. En vooral ook naar hun ideeën over hoe ze zelf het beste begeleid, dan wel opgevangen kunnen worden. Maar ook naar wat ze van onze ideeën vinden als spreiding van opvang over de provincie en het realiseren van kleinschaliger opvang. We zijn erg nieuwsgierig naar hun inbreng", aldus de onderzoekster.

"Alle deelnemers zijn in de praktijk actief, dus geen managers en bestuurders."

Opgetekend

De maatschappelijke opvang dient in de toekomst vooral laagdrempelig en tijdgebonden te zijn. Waarbij de doelgroep wordt opgezocht en zicht heeft op re-integratie. Dat verlangt creativiteit en maatwerk van ons als professionals. Alleen dan kunnen we de zorg ontschotten en dak- en thuislozen een passende woonplek aanbieden. Verder is het nodig dat de opvang aan goede richtlijnen en regels is gebonden. Dat geeft gebruikers duidelijkheid en rust.

Wat dit project de doelgroep oplevert? Dat we elkaar beter weten te vinden. Goed overleg en afstemming is zeker ook belangrijk in de vroegsignalering. Daar is iedereen bij gebaat.

Franke Hogeterp,
Operationeel Expert
Politie Leeuwarden

Mensen die hulp nodig hebben komen in de huidige situatie vaak een scala aan professionals tegen die binnen hun eigen 'module' hun werk moeten verrichten. Dus zonder langdurige betrokkenheid. Dergelijke, gefragmenteerde hulpverlening tijdens zowel voor, tijdens en na de maatschappelijke opvang leidt tot een gefragmenteerd en vaak tijdelijk resultaat. Resultaat op de lange termijn bereiken we alleen door samenwerking, onderlinge afstemming en langdurige betrokkenheid. Of dat nu van de professional, de vrijwilliger of het netwerk is. Daar moeten we naar streven.

Gjalt Stienstra,
jeugdbeschermer,
Regiecentrum

**ontwikkelingen in
het sociale domein**

Thema

Met eigen kracht

1. Doarpswurk
2. Eenzaam ben je niet alleen
3. Community mapping
4. Dreammachine
5. Sociaal Goud
6. Goed wonen in Bilgaard

Met eigen kracht

Nieuwe vormen van burgerinitiatieven

"De verzorgingsstaat, zoals wij die vanaf de jaren zestig hebben opgebouwd, verandert gaandeweg in een zogenaamde participatiesamenleving. Een maatschappij waarin van iedereen gevraagd wordt verantwoordelijkheid te nemen voor zijn eigen leven en omgeving."

**Elke
omwenteling
kost tijd**

Woorden van deze strekking sprak koning Willem Alexander tijdens zijn eerste troonrede; in 2013. Inmiddels zijn begrippen als 'participatiesamenleving', 'eigen verantwoordelijkheid' en 'in je kracht staan' niet meer weg te denken uit ons vocabulaire. Of in elk geval uit dat van politici, ambtenaren en welzijnswerkers die er dagelijks mee van doen hebben.

Andere vaardigheden

Maar hoe je het ook omschrijft, kern van de boodschap is en blijft dat de burger het heft in eigen hand moet nemen. Mondig en kritisch dient te zijn. Het beste weet wat goed voor hem is. En dat welzijnswerker, hulp- en zorgverleners hen de instrumenten, en niet de oplossingen, moeten aanreiken om zichzelf te kunnen redden en verheffen. Dat vergt niet alleen van burgers, maar zeker ook van professionals andere vaardigheden, een andere houding en vaak ook andere kennis. Dat kost, net als elke andere omwenteling, tijd.

En juist tijd is een schaars goed in een samenleving waarin het gros van de mensen belast is met werk-, opvoedings- en steeds meer zorgtaken. Na de transitie van de Wmo (2015) zagen we dan ook dat gemeenten en instellingen vooral bezig waren hun zaakjes organisatorisch en financieel op orde te krijgen. Er was weinig tijd voor de meer inhoudelijk, laat staan praktische, vraagstukken die de transitie opleverde.

Wmo

In deze situatie was de ondersteuning vanuit de landelijke Wmo Werkplaatsen dan ook meer dan welkom. Insteek was vooral: help welzijnsinstellingen om de transitie handen en voeten te geven en de benodigde samenwerking tot stand te brengen.

Dat gebeurde onder meer door het aanreiken van hulpmiddelen, nieuwe werkwijzen en het begeleiden van (sociale)teams, maar ook door studenten in te zetten met onderzoek op de werkvloer.

Nieuwe fase

Inmiddels zijn we jaren verder. De Wmo Werkplaatsen zijn omgevormd tot de regionale Werkplaatsen Sociaal Domein. Met als opdracht: het ondersteunen van gemeenten en zorg- en welzijnsorganisaties bij de transformaties in het sociale domein.

Met welke vraagstukken ze worden geconfronteerd. Hoe belangrijk multidisciplinaire samenwerking daarbij is. Welke rol de werkplaats vervult. Hoe professionals, vrijwilligers en studenten elkaar aanvullen. Hoe burgerkracht kan worden gemobiliseerd. En ook hoe burgerinitiatieven en nieuwe vormen van democratie langzaam vorm krijgen.

Deze en andere interessante ontwikkelingen én de rol die WSD Friesland daarin speelt, komen aan bod in dit thema: 'Met eigen kracht'.

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Doarpswurk

Oefenen met democratie. Zo noemt Jan Hendrik Jansen van Doarpswurk de verschillende initiatieven die opkomen, nu de overheid een stap terug doet en meer verwacht van burgers. Tegelijk willen sommige burgers ook meer inspraak en verantwoordelijkheid. Anderen hebben misschien een zetje nodig om te zien wat nodig en mogelijk is. Hoe dan ook helpt Doarpswurk bij nieuwe vormen van democratie. Bijvoorbeeld via de Dorpentop en Jongerentop die samen met de WSD Friesland zijn vorm gegeven.

De Friese Dorpentop van 2016 suddert nog na. Ondertussen wordt gewerkt aan een vervolg: de Friese Burgertop eind 2018. Stichting Doarpswurk is de motor achter deze nieuwe burgeroverleggen, in nauwe samenwerking met Werkplaats Sociaal Domein Friesland.

Het idee achter de dorpentop is samen nadenken over zaken die ons aangaan. Zo'n overleg kan een aanvulling zijn op – en ook invulling zijn van – een orgaan als een gemeenteraad. Het draait niet om discussiëren, maar om de dialoog, benadrukt **Jan Hendrik Jansen**, directeur van Doarpswurk. “Het gaat om naar elkaar luisteren en oplossingsgericht samenwerken. Dat is voor ons democratische vernieuwing en dat moedigen we op allerlei manieren aan.”

Gezamenlijke kracht

Doarpswurk helpt de leefbaarheid op het Friese platteland te versterken. Dat gebeurt door het ondersteunen van Dorpsbelangen, dorpshuizen en initiatiefgroepen; door kennis in te brengen en mensen bij elkaar te brengen. Van onderop, is het credo. “Dat is niet alleen wachten tot er initiatief komt, je kunt het ook een handje helpen”, zegt Jansen. Met als doel dat mensen op eigen – of

beter gezegd gezamenlijke - kracht tot resultaten komen.

Zo ook bij de Friese Dorpentop. In navolging van de Belgische G1000 werden middels loting duizend Friezen uitgenodigd, waarvan er ruim vierhonderd, plus zo'n honderd vertegenwoordigers van overheden, bedrijven en organisaties op kwamen draven. Zonder vooraf vastgestelde gespreksonderwerpen spraken zij over wat ze belangrijk vinden, waar ze iets aan willen doen. Uit allerlei ideeën kozen ze maatschappelijke onderwerpen waar uiteindelijk vijf werkgroepen mee aan de slag gingen: Dorpsbelang 2.0, de open overheid, het zelforganiserende dorp, dorps hulp en duurzaamheid.

Concreet maken bleek best lastig. Toch zijn er resultaten geboekt, zoals de 'arkbak' (toolkit) om als Dorpsbelang een netwerkorganisatie te worden in plaats van intermediair. Ook kwam er een dorps hulp-app en werkt het 'zelforganiserende Hantumhuizen' aan de oplossing voor een conflict in het dorp over een biovergister. In Nijeholtpade raakten Plaatselijk Belang en enkele bewoners geïnspireerd. Ze schreven voor hun gemeente een eigen versie van de Omgevingsvisie.

“Democratische vernieuwing is naar elkaar luisteren en oplossingsgericht samenwerken.”

Werkplaats

De rol van Werkplaats Sociaal Domein Friesland was divers. “Wij waren waarnemer”, zegt Dirk Postma, voormalig associate lector Welzijn Nieuwe Stijl. Ook fungeerden studenten tijdens de Dorpentop als tafeldame of -heer, begeleidden ze werkgroepen en presenteerden ze uitkomsten en voorstellen tijdens het vervolgsymposium bij NDC in 2017, vertelt Postma.

Het voornaamste resultaat vindt hij dat er een ander gesprek tot stand komt. “Meer open, met oog voor elkaars standpunten. Dat hoeft dus niet altijd via de geijkte kanalen.”

Het viel hem ook op dat dorpen best al zelfbewust en zelfredzaam zijn en dat er op lokaal niveau meer gebeurt dan dorpsbewoners vaak denken of weten. “Ook het boven tafel krijgen van bestaande initiatieven was winst van de top”, concludeert Postma dan ook.

Jongerentop

De dorpentop was een geslaagde vingeroefening in een nieuwe vorm van democratie. Met als kanttekening dat jongeren ontbraken. Studenten van NHL Stenden onderzochten waarom en wat er gedaan

kan worden om hen wél actief te betrekken. Zodoende wordt nu werk gemaakt van een jongerentop, waarbij jongeren zelf worden betrokken. Vooral ook door met hen in gesprek te gaan op plaatsen in het dorp waar ze vaak samenkomen.

Jan Hendrik Jansen vindt dat mooi, net zoals een initiatief vanuit Kearn Welzijn in Burgum voor een kindertop. “Er zijn allerlei mogelijkheden voor nieuwe democratie en burgerinitiatieven. De energie- en zorgcoöperaties die in dorpen tot stand komen zijn daar ook mooie voorbeelden van.”

“Meer open, met oog voor elkaars standpunten. Dat hoeft dus niet altijd via de geijkte kanalen.”

Kindertop

Er was een dorpentop, er komt een burgertop, er wordt gewerkt aan een jongerentop. "Maar laten we vooral kinderen van acht tot twaalf jaar niet vergeten", raadt Alie Klompmaker aan. Wat haar betreft komt er ook een kindertop.

Ze werkt bij welzijnsorganisatie Kearn Welzijn in Tytsjerksteradiel. "Kinderen worden vaak vergeten. Laten we naar ze luisteren en ze laten meebeslissen. Niet dingen voor hen, maar met hen bedenken. Zo maken we kinderen vertrouwd met de participatiesamenleving en nieuwe vormen van democratie. Voor volwassenen en jongeren is het een omslag, kinderen groeien erin op."

Alie Klompmaker opperde het idee voor een kindertop bij Doarpswurk en WSD Friesland. Ze kreeg enthousiaste reacties. Misschien kunnen de thema's van de provinciale verkiezingen vertaald worden naar een kindertop. "Het staat nog in de kinderschoenen", zegt Klompmaker bescheiden.

Concreet

Toch zijn er al concrete eerste stappen. Na de zomervakantie komen er kleine kindertops, om te beginnen in Tytsjerksteradiel, met inzet van studenten van NHL Stenden en Doarpswurk. "Zo willen we ontdekken wat wel en niet werkt. Studenten gaan ook onderzoeken wat er in de verschillende gemeenten al is. Een kinderburgemeester bijvoorbeeld. Die zou een mooi aanspreekpunt zijn. Zou het niet prachtig zijn als in iedere gemeente een kinderburgemeester komt?", peinst Klompmaker. "We zijn in ieder geval heel benieuwd hoe kinderen kijken naar hun dorp."

**"Kinderen
worden
vaak
vergeten."**

"Iedere
gemeente
een eigen
**kinder-
burgemeester."**

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Eenzaam ben je niet alleen

Cijfers laten zien dat eenzaamheid een veelvoorkomend en toenemend probleem is. Met alle sociale gevolgen en problemen van dien.

Je eenzaam voelen komt in alle lagen van de bevolking en alle leeftijdscategorieën voor. Veelal is het verweven met andere problemen of beperkingen. Denk aan gebrekkige mobiliteit, werkloosheid, ouderdom, depressiviteit, chronische ziekte of verslaving. In welke mate het als een probleem wordt ervaren wisselt en is sterk persoonsgebonden. Ook is er verschil tussen sociale en emotionele eenzaamheid. Beide hebben een andere achtergrond en vragen een verschillende benadering en aanpak.

Van onderzoek naar training

Werkplaats Sociaal Domein Friesland deed, via het Talmalectoraat Wonen, Welzijn en Zorg op hoge leeftijd, veel onderzoek naar het voorkomen en herkennen van én omgaan met eenzaamheid. Met die kennis en ervaring ontwikkelde ze onder meer een introductie cursus en de workshop 'Train de trainer Eenzaamheid'. Zowel voor professionals als vrijwilligers in de zorg- en welzijnssector.

Tijdens de workshop wordt de binnen het lectoraat opgedane kennis overgedragen op mensen die actief zijn in het werkveld. Insteek is dat zij hun

knowhow vervolgens overdragen aan collega's, vrijwilligers en medewerkers van andere hulp- en zorgverleners.

Doel

Belangrijk doel van de training: eenzaamheid leren signaleren en kunnen plaatsen. De boodschap is dan ook geen pasklare oplossingen aan te dragen, maar vooral te kijken wat iemand zelf kan doen en nodig heeft om het gevoel van eenzaamheid te doorbreken. Ook wordt benadrukt vooral gebruik te maken van het netwerk aan professionals en vrijwilligers in de omgeving.

De training telt drie dagdelen en wordt op verzoek gevolgd door een intervisiebijeenkomst. De afgelopen jaren hebben tientallen belangstellenden de meerdaagse training gevolgd. Vaak naar aanleiding van een eerste, korte workshop waarin met name de problematiek en visie worden geschetst.

Meer kennis nodig voor herkenning en erkenning

Samenwerken

Binnen de visie van Welzijn Nieuwe Stijl, moeten professionals meer signalerend en coördinerend en minder uitvoerend actief zijn. Dat vereist niet alleen andere competenties, maar ook een andere benadering van en betere samenwerking met vrijwilligers. Vandaar ook dat de training openstaat voor vrijwilligers en wordt er ook aandacht besteed aan de samenwerking met en grenzen van het vrijwilligerswerk. Wat is de rol van de professional en hoe kan hij/zij taken overdragen aan vrijwilligers? En welke vrijwilligersorganisaties zijn waar actief? Dit alles in relatie tot het thema eenzaamheid.

Minder eenzaamheid door participatie

Eenzaamheid krijgt veel aandacht in de media en ook de politiek laat zich niet onbetuigd. Dat is niet zo verwonderlijk. Onderzoek laat zien dat steeds meer mensen, in alle leeftijdsgroepen, eenzaamheid ervaren. Ieder op zijn of haar eigen manier. Je kunt eenzaam zijn omdat je een dierbare bent verloren. Of omdat je je buitengesloten voelt. Of omdat je wereld steeds kleiner wordt. Of omdat je echt contact mist. Omdat eenzaamheid vele vormen en gradaties kent, en subjectief beleefd wordt, is er ook geen eenduidige aanpak te vinden die het probleem oplost.

Het antwoord werd – en wordt nog steeds – vaak gezocht in het organiseren van activiteiten of bijeenkomsten voor eenzame mensen. We lossen eenzaamheid dan op door 'gezelschap' te bieden zonder te weten of dat een passende en helpende oplossing is. Bovendien is dit gedacht vanuit de

visie van de verzorgingsstaat – wij lossen het wel voor u op – en niet vanuit de gedachte van de participatiemaatschappij die beoogt dat we meedoen en zelf de regie in handen nemen en verantwoordelijkheid nemen.

Het huidige tijdsgewricht vraagt dus om een andere benadering. Laten we een samenleving creëren waarin iedereen er toe doet en op een persoonlijke, eigen manier mee kan doen. Dat kan door iedereen te betrekken bij het leven in het dorp of in de buurt. Zo kunnen we samen verantwoordelijk zijn voor onze omgeving. We kunnen dan ook mensen die eenzaam zijn uitnodigen om iets voor iemand anders of voor de leefomgeving te doen. Dat geeft het leven zin en inhoud. En door iets voor een ander te doen, help je niet alleen de ander maar ook jezelf. Het mes snijdt zogezegd aan twee kanten.

Gemeenten kunnen de beschikbare middelen om de eenzaamheid te verminderen dan ook het beste besteden door inwoners, jong en oud, te ondersteunen in het ontdekken welke kwaliteiten zij kunnen en willen inzetten ten behoeve van hun omgeving. Als we allemaal iets doen voor de buurt of de wijk waarin we wonen ontstaan er nieuwe, actieve gemeenschappen. Daarmee creëren we netwerken waarin ieders inbreng van belang is en die bescherming bieden tegen eenzaamheid.

Laten we investeren in het positieve en gebruik maken ieders mogelijkheden om zo een inclusieve samenleving te ontwikkelen waarin minder mensen eenzaam hoeven te zijn.

*Ieta Berghuis,
docent bachelor Social Work,
docent-onderzoeker Talmalectorat*

Workshop inspireert tot meer

“Ik volgde een korte workshop van de Werkplaats Sociaal Domein in het Abe Lenstra Stadion. Het ging om een kennismaking met het thema eenzaamheid. Dat inspireerde me zo, dat ik de cursus ‘Train de trainer’ ben gaan volgen. Inmiddels geef ik de introductiecursus. En na de zomer ga ik samen met een andere cursist de training geven. Zo ontstaat een mooie olievlek.”

**Neem
omgeving
mee in het gesprek**

Ellen Akkerman praat met enthousiasme over haar kennismaking met het thema eenzaamheid en wat dit bij haar bewerkstelligde. De opbouwwerkster van Caleidoscoop was nieuwsgierig, ook omdat ze in haar werkgebied geregeld met eenzaamheid wordt geconfronteerd. “Heerenveen telt relatief veel ouderen en daar speelt deze problematiek toch het meest. Overigens wil ik allesbehalve beweren dat andere leeftijdscategorieën het gevoel van eenzaamheid niet kennen. Ook dat maakte de cursus, voor zover ik het nog niet wist, mij wel duidelijk.”

Zingeving

Wat ze ook leerde is dat eenzaam zijn niet hetzelfde is als alleen zijn. “Daar wordt het veel mee geassocieerd. De meest voor de hand liggende oplossing is dan: zoek andere mensen op. Maar daarmee los je emotionele eenzaamheid niet op. Dat ligt op een heel ander vlak. Heeft meer met zingeving te maken. Of je nuttig of gewaardeerd voelen.”

Essentieel onderdeel van de cursus is dan ook het (h)erkennen van de verschillende vormen van eenzaamheid. “Daarnaast kregen ook de nodige feiten en cijfers voorgeschoteld en deden we praktijkoefeningen in de vorm van

wensgesprekken. Je gaat met iemand in gesprek over hoe zijn/haar ideale wereld eruit ziet. De volgende stap is kijken hoe je dat ideaalbeeld kunt realiseren. Het draait dus vooral om goed luisteren, doorvragen en samen komen tot suggesties waarmee iemand zelf aan de slag kan.” Ellen ging door de cursus anders tegen eenzaamheid aankijken, ging er meer over lezen en neemt vooral ook de omgeving mee in het gesprek.

Bekend maken

Inmiddels geeft ze, samen met een medecursist, regelmatig een korte introductiecursus in de gemeente. “Dat doen we vooral om de problematiek meer onder de aandacht te brengen. Gaat dan om een korte introductie van een half uur, waarbij we ook een filmpje van de gemeente gebruiken. Voor wat voor publiek? Momenteel op uitnodiging van plaatselijk belang en wijkverenigingen. Hetzelfde doen we binnenkort voor collega’s en na de zomer gaan we voor hen dan de meerdaagse training verzorgen. Dus inclusief oefeningen. Anders naar eenzaamheid kijken en vooral ook vanuit de mogelijkheden die mensen zelf – en hun omgeving – te bieden hebben. Dat is de uitdaging.”

MET EIGEN KRACHT > EENZAAM BEN JE NIET ALLEEN

Opgetekend

“We laten deelnemers zien dat er verschillende vormen van eenzaamheid zijn, elk met specifieke kenmerken. Om die te signaleren en bespreekbaar te maken reiken we cases en gesprekstechnieken aan. Maar bijvoorbeeld ook een signaleringsinstrument dat helpt eenzaamheid te herkennen.”

Ieta Berghuis, docent en trainster

“Vaak is er meer aan de hand en zijn verzorgers, hulpverleners of vrijwilligers al in beeld. Poets vooral de laatste groep niet uit. Een belangrijk deel van de signalering en ondersteuning achter de voordeur wordt door een groeiend aantal georganiseerde vrijwilligers gedaan. En door de sociaal werkers in de wijk.”

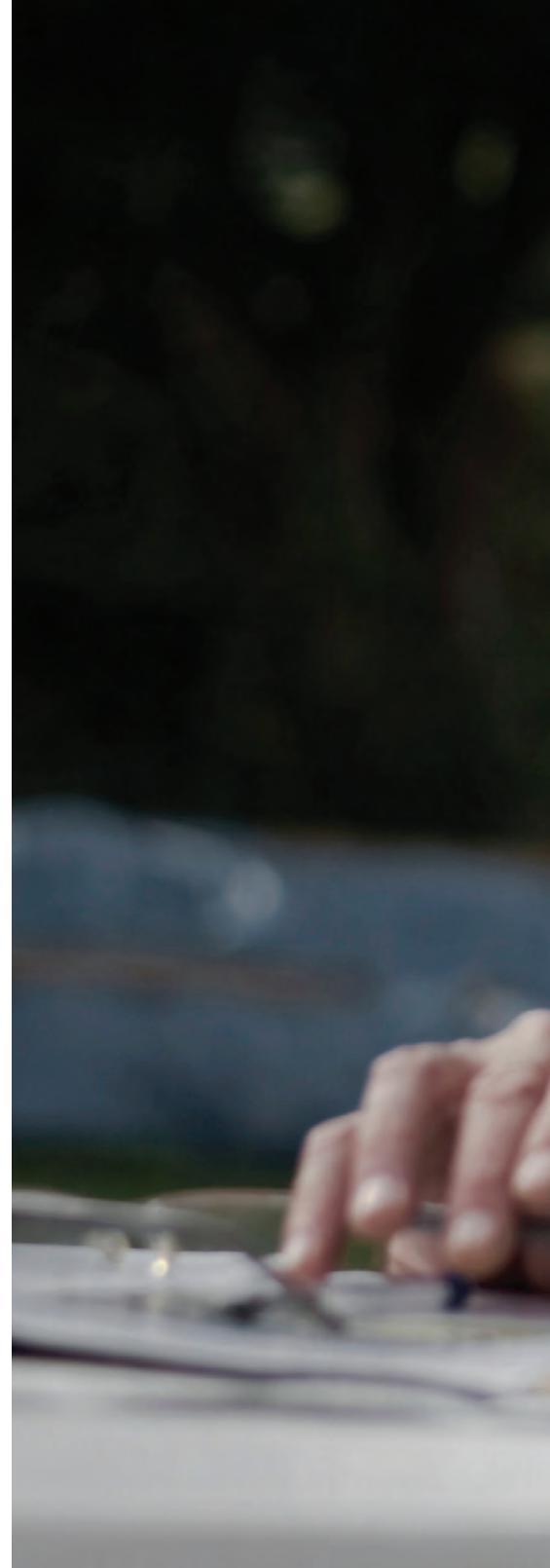
Job van 't Veer, associate lector iHuman – Welzijn Zorg Digitaal

“Eenzaamheid los je alleen op door er samen alert op te zijn en werk van te maken. Met samen doel ik niet alleen op welzijnswerkers, maar zeker ook op de gemeente, andere professionals, vrijwilligers en burgers.”

Marjolein Korf van Timpaan Welzijn, deelnemster cursus

“Eenzaamheid ligt vaak gevoelig. Daar ga je niet zo makkelijk over in gesprek. Met de tips en oefeningen die we kregen, wordt dat makkelijker.”

Aagje Hooijenga van ZuidOostzorg, deelnemster cursus

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Community mapping

“Je moet aansluiten bij wat er in een wijk al is. Niet alleen aan voorzieningen, maar vooral aan informele netwerken. Hoe ziet zo’n buurt er uit? Waar ontmoeten mensen elkaar? Waar is er aandacht voor elkaar? Waar ontstaan initiatieven? Welke kennis en kunde is aanwezig? Wie zijn daarbij betrokken? Als je de zelfredzaamheid van burgers wilt vergroten en sociale teams wilt ontlasten, moet je als sociaal werker dit soort vragen kunnen beantwoorden. Belangrijk is wel dat het eigenaarschap lokaal is ingebed en niet, zoals we gewend zijn, bij organisaties ligt.”

Jaap Iking, docent aan NHL Stenden Hogeschool, is enthousiast over community mapping als middel om vaak onzichtbare sociale verbanden, kwaliteiten en initiatieven lokaal in kaart te brengen om deze te kunnen mobiliseren. In een tijd waarin de overheid zich terugtrekt, er minder geld beschikbaar is en waarin zelfredzaamheid en eigen regie worden gestimuleerd, is dat geen overbodige luxe.

Het beter benutten van de kracht van bewoners is volgens Iking de (enige) manier om het welzijnsniveau op peil te houden. Sociale teams redden dat niet alleen. Zeker niet in sociaal zwakkere wijken en dorpen. “De werkdruk is groot en de beschikbare middelen zijn beperkt. Het is dus belangrijk informele circuits in kaart te brengen en te kijken of, en in hoeverre, die gemobiliseerd dan wel geactiveerd kunnen worden.”

Praktisch hulpmiddel

Community mapping is volgens hem een goed hulpmiddel om die structuren boven tafel te krijgen. Hij trainde de afgelopen jaren welzijnswerkers die er op wijk- of dorpsniveau mee aan de slag

konden gaan. De werker buigt zich daarbij, samen met bewoners, over een kaart/plattegrond van wijk of dorp en kleurt daarop de informele netwerken in. “Dat kunnen speelplaatsen, schoolpleintjes en sportvelden zijn waar ouders en kinderen elkaar ontmoeten. Of bijvoorbeeld hondenuitlaatplaatsen, hangplekken van jongeren, cafetaria’s, carpoolplaatsen of vrijwilligerssteunpunten. Locaties waar jong en oud elkaar ontmoeten en aandacht en/of zorg voor elkaar hebben. Het zijn bronnen van informatie over wat er lokaal speelt, beschikbaar is en wie daarbij betrokken zijn.”

Het inkleuren van de kaart geeft welzijnswerkers en bewoners een goed beeld van locaties waar interactie plaatsvindt. Deze kunnen opgezocht worden. “Een simpel voorbeeld: ga eens met een hond de wijk in of naar een losloopveldje. Dan krijg je een ander soort ontmoeting en gesprek en je komt meer te weten over wat er gaande is. En wat voor vaardigheden en capaciteiten er aanwezig zijn. Ander voorbeeld: laat als wijkverpleegkundige je auto aan de rand van het dorp staan en pak de vouwfiets. Geheid dat je bekend en in gesprek raakt en meer

ABCD-methode

Asset-Based Community Development (ABCD) is het van binnenuit werken aan een in economisch, cultureel en sociaal opzicht leefbare buurt, door sociale relaties tot stand te brengen en onvermoede capaciteiten van bewoners, organisaties en instellingen binnen de lokale gemeenschap te mobiliseren.

Uitgangspunt is dat buurt- of dorpsbewoners daarbij worden betrokken, ongeacht leeftijd of herkomst. Een en ander begint met het in kaart brengen van de lokaal aanwezige netwerken, capaciteiten en vaardigheden. Dat kan via vragenlijsten, maar net zo goed of beter via community mapping waarbij bewoners direct aan zet zijn.

hoort over het sociale vangnet. Anders gezegd. Wil je contacten en hand- en spandiensten die lokaal beschikbaar zijn mobiliseren, dan moet je die wel opzoeken. Dat begint met ze eerst in kaart te brengen.”

Het samen met wijkbewoners inkleuren van zo'n kaart zorgt er bovendien voor dat bewoners meer betrokken worden bij de wijk, meer oog krijgen voor elkaar en bestaande initiatieven. Zo leidt community mapping ook tot meer verbinding en deelname. Volgens Iking sluit community mapping aan bij wat in welzijnsland de ABCD-methode heet (zie kader).

**community mapping
leidt ook tot meer
verbinding
en deelname**

Bijzonder om te zien wat een kaart doet

Eigenlijk kwam deeltijdstudent **Jantsje van der Spoel** voor haar onderzoek naar community mapping bij toeval terecht in Zandhuizen. Haar oud-collega bij de provincie Fryslân Henk Rozema hoorde over haar afstudeeronderwerp en legde de link met de wens in zijn dorp om tot een dorpsvisie te komen. Het bleek geen eenvoudig traject. “Ik heb gezien dat het goed kan werken, maar het moet wel echt uit het dorp komen”, is haar belangrijkste conclusie.

Zandhuizen is een heel uitgestrekt dorp. Het heeft niet echt een centrum. Daarbij verandert de samenstelling van het dorp doordat er veel oudere bewoners wegtrekken en hun huizen worden gekocht door rustzoekers van buiten. Het dorp telt zo'n driehonderd inwoners, maar als Dorpsbelangen iets organiseerde, kwam daar nog maar een handje vol Zandhuizenaren op af. “Het bestuur miste betrokkenheid”, vertelt Jantsje van der Spoel. “Ik heb ze uitgelegd hoe community mapping dat zou kunnen terugbrengen.”

Vijf kaarten

Het bestuur van Dorpsbelangen reageerde aanvankelijk afwachtend, maar riep wel een klankbordgroep van vijf mensen in het leven om mee te denken over het inzetten van de methode. “Ik moet eerlijk toegeven dat de timing ook niet ideaal was”, aldus Van der Spoel. “Het bestuur was heel erg druk met het voorbereiden van de jaarvergadering. Maar ik had wel enige haast met afstuderen.”

Zij plande daarom toch een avond in voor bestuur en klankbordgroep en besloot die vooral heel praktisch te houden. Dat bleek een gouden greep. “Zodra de kaarten op tafel lagen, werd iedereen enthousiast. Niet alleen over de methode zelf, maar ook om ermee aan de slag te

gaan.” Aan het eind van de avond was het dorp verdeeld in vijf buurten en liepen er vijf deelnemers met een kaart onder de arm weg.

Twee methoden

Eén van deze leden viel uiteindelijk toch nog af, maar de andere vier gingen voortvarend aan de slag. Twee besloten in de buurt een groepje bij elkaar te brengen, de andere twee combineerden het verzamelen van de informatie voor op de kaart met het huis-aan-huis innemen van de contributie voor Dorpsbelangen. Voor dat laatste is community mapping eigenlijk niet bedoeld, maar het bood Van der Spoel wel mooi de gelegenheid om de twee aanpakken voor haar afstuderen met elkaar te vergelijken.

De manier van vragen bleek bepalender voor de uitkomst dan de wijze van organiseren. “Van de twee mensen die met de kaart langs de deuren gingen, kreeg de een vooral problemen te horen, terwijl de ander met mooie voorbeelden kwam van netwerken die eerder niet in beeld waren, zoals een paardensportapp.” Een voordeel van de aanpak bleek volgens haar dat bij buurtgroepen toch vaak dezelfde mensen aanschuiven, terwijl bij deur-aan-deur vragen ook eens andere bewoners aan het woord komen.

Mooi zichtbaar

De buurtgroepen leverden beide nieuwe inzichten op. Van der Spoel was bij de bijeenkomsten aanwezig. Tijdens de eerste nam zij zelf wat meer de leiding dan bij de tweede. “Het is de bedoeling dat de ontmoetingsplekken en onbekende verbanden waarin community mapping inzicht kan bieden, uit de gemeenschap zelf komen. Achteraf moet ik concluderen dat ik bij de eerste bijeenkomst wellicht iets te veel heb gestuurd.”

De bijeenkomsten leverden verschillende onderwerpen op, maar de conclusie van beide avonden was wel dat er meer sociale contacten zijn dan Dorpsbelangen van tevoren dacht. “Mensen weten elkaar te vinden als het nodig is.” Daarnaast werd op de kaart mooi zichtbaar hoeveel kleine creatieve ondernemingen er in het dorp aanwezig zijn. “Het idee was daar iets mee te gaan doen, bijvoorbeeld een speciale route.”

Nieuw bestuur

De vraag is echter of die er komt. De jaarvergadering van Dorpsbelangen waarop de resultaten werden gepresenteerd trok weliswaar veel meer mensen dan eerdere jaarvergaderingen - “al hadden ze ook een leuke spreker uitgenodigd, dus dat zal ook hebben bijgedragen” - maar het bestuur is inmiddels afgetreden. “Als het dorp echt doorpakt, kan het echt wel wat met de resultaten. Er zijn verschillende goede ideeën uitgekomen, zoals het opknappen van de voetbalkantine als ontmoetingsplek.”

***“Mensen weten
elkaar te vinden
als het nodig is.”***

Opgetekend

Goede eerste stap

“Als eerste stap heeft community mapping goed gewerkt”, vindt *Henk Rozema*, de oud-collega van Jantsje van der Spoel die haar op de wens van Zandhuizen wees. Hij was een van de Zandhuizenaren die plaats nam in de klankbordgroep. “Het werken met kaarten was niet voor iedereen even gemakkelijk, maar de methode liet wel mooi zien hoe het in een straat reilt en zeilt. Veel burens hebben simpele afspraken met elkaar, bijvoorbeeld over het uitlaten van de hond als ze een dagje weg zijn en de plantjes water geven. Ze hebben dan ook elkaars sleutel. Dat zegt wel iets over het wederzijds vertrouwen.”

Bijdrage aan de leefbaarheid

Eén van de vijf mensen die met de kaarten aan de slag zijn gegaan, was *Digna Santing*. Zij ging ermee langs de deuren, maar nodigde ook een klein groepje dorpsbewoners bij haar thuis uit. In het groepje ervoer ze iets meer belangstelling, vertelt ze, maar met de gesprekjes aan de voordeur bereikte ze wel de mensen die gewoonlijk wat minder betrokken zijn. Dat gaf inzicht. “Veel mensen zeiden: ‘Als je elkaar nodig hebt, weet je elkaar wel te vinden’. Voor hen is het niet nodig dat contact door anderen wordt georganiseerd.”

Nieuwe prioriteiten

Medio juni 2018 kreeg Zandhuizen opnieuw een geheel nieuw bestuur. *Gerben Oldenkamp* is algemeen bestuurslid. Tijdens de eerste vergadering van het nieuwe bestuur zijn de kaarten besproken, vertelt hij. Ze komen in ieder geval op een nieuwe website, zodat alle dorpsbewoners ze kunnen terugvinden. Maar hij verwacht niet het bestuur community mapping en de kaarten verder nog actief gaat inzetten. “Wij hebben andere prioriteiten vastgesteld. Als het project op een ander moment was gekomen, was er meer mee gedaan.”

“De methode liet wel mooi zien hoe het in een straat reilt en zeilt.”

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Dreammachine

“Hoe krijgen we de stem van Leeuwarders, die aangewezen zijn op maatwerkvoorzieningen, voor het voetlicht? Wat zijn hun wensen en ervaringen. Hoe richten zij hun leven het liefst in? Met die insteek zijn we aan de slag gegaan. Met als resultaat: Dreammachine. Een praktijkonderzoek waarin niet over, maar met burgers wordt gesproken. Niet door professionals, maar door getrainde studenten en vrijwilligers. Niet eenmalig, maar in een permanente dialoog. Onbevooroordeeld, open en vooral met een luisterend oor. De wensen nemen we mee in een dialoog met zorgaanbieders en gemeente. Wat moet leiden tot een meer vraaggerichte ondersteuning.”

Voormalig associate lector Welzijn Nieuwe Stijl, **Dirk Postma**, vat in een nutshell samen wat Dreammachine behelst en wil bereiken. Een project dat hij samen met gemeentelijk welzijnsadviseur, **Daniel Giltay Veth**, initieerde en vorm gaf en waarmee ervaringen van cliënten in kaart kunnen worden gebracht.

Gemis

Dirk Postma: “Instellingen, wijkteams en tarieven staan onder druk. Dan gaat het gesprek al snel over budgetten en niet over de kwaliteit van de dienstverlening. Terwijl het daar wel over zou moeten gaan. Dat gemis vullen we in met Dreammachine.”

Het project richt zich op Leeuwarders die aangewezen zijn op langdurige begeleiding. Variërend van kwetsbare ouderen en mensen met een verstandelijk beperking, schulden of psychische problemen tot statushouders en multiprobleemhuishoudens. “We praten daarbij niet zozeer over problemen, maar vooral over hun wensen. Hoe zou je je leven willen inrichten? Wat kun je daar zelf aan doen? Waarin heb je ondersteuning nodig? En in hoeverre sluit de hulp die je krijgt aan bij wat je nodig hebt? Dat gesprek gaan we aan.”

Vraag centraal

Daniel roemt de inbreng van studenten en vrijwilligers die de interviews in koppels afnemen. “Meer dan professionele onderzoekers, zijn ze gelijkwaardige gesprekspartners. Met een open blik en luisterend oor. Overigens zijn ze wel vanuit de Werkplaats Sociaal Domein Friesland getraind om deze gesprekken goed te kunnen voeren. Ook worden ze begeleid vanuit de werkplaats; je weet immers niet waar je voor komt te staan.”

Volgens hem leren studenten, de soms harde, praktijk door het project beter kennen en zich vraaggericht op te stellen. “Van oudsher komen hulpverleners direct met oplossingen, de kunst is juist om goed te luisteren wat mensen willen en wat ze daar zelf in kunnen doen. Vraaggericht dus.”

Focusgroep

De studenten en vrijwilligers gaan, nadat ze zijn getraind, samen op pad. De teams hebben een eigen aandachtsgebied/doelgroep, waarbij de student de verslaglegging voor zijn rekening neemt. De resultaten worden eerst teruggekoppeld aan de zogenaamde focusgroep, waarin de betreffende doelgroep, bijvoorbeeld kwetsbare ouderen, is vertegenwoordigd.

Dirk Postma

Daniel Giltay Veth

Kwetsbare Leeuwarders krijgen stem

“Ze zoeken daarbij naar vraagpatronen”, aldus Dirk. “Als die, met inbreng van de focusgroep, helder zijn, organiseren we een ontwikkelsessie waarvoor we betrokken instellingen en ambtenaren uitnodigen. Samen buigen we ons daar in over de wensen en hoe die in praktijk waargemaakt kunnen worden.”

Conferentie

Met de resultaten van de verschillende focusgroepen, wordt vervolgens een mini-conferentie georganiseerd waarin de resultaten, per focusgroep, aan beslis-sers worden gepresenteerd. “Vervolgens is het aan de directeuren, managers en beleidsbepalers wat ze met de uitkomsten gaan doen”, aldus Dirk.

“Overigens houdt het daarmee niet op. We zien dit als een permanente dialoog en continu proces, waarbij we de vorde-ringen kunnen monitoren. Dus ook wat er met de aanbevelingen is gedaan en hoe dat uitpakt.”

Grootste welzijnsorganisatie

Niet te onderschatten opbrengst van de aanpak is dat de vijftien betrokken vrij-willigersorganisaties – die als opdracht-gever fungeren – zich hebben georgani-seerd, vertelt Daniel. “Mede dankzij dit initiatief, waar de vrijwilligersorgani-

saties erg enthousiast over zijn, is er in Leeuwarden een vrijwilligersfederatie opgericht. Dat versterkt niet alleen de onderlinge samenwerking en afstem-ming, maar zorgt ook voor een betere belangenbehartiging.”

Bijkomend voordeel is dat de gemeente met slechts één aanspreekpunt in plaats van met vijftien organisaties te maken krijgt. Een federatie die maar liefst 1500 vrijwilligers vertegenwoordigt. Die op hun beurt samen ruim 6000 Leeuwarders ondersteunen. Verreweg de groot-ste welzijnsorganisatie in de gemeente.

**De kunst is om goed te luisteren
naar wat mensen willen en wat ze
daar zelf in kunnen doen**

Studenten aan het woord

Janna Broekroelofs is een van de studenten die gesprekken voerde voor Dreammachine. De opzet werkt goed bij de cliënten, merkte ze. Zelf stak ze er ook aardig wat van op: van de gesprekken en van de samenwerking met vrijwilliger **Inkjen Rijpma**.

Een goed begin is het halve werk. Janna, student Social Work, kreeg dan ook een goede voorbereiding. “We hadden een training van zes lessen en daarna konden we wekelijks terecht voor intervisie. De docenten waren ook altijd bereikbaar. We leerden onder meer gesprekstechnieken, wisselden ervaringen uit en oefenden met elkaar. Hoe ga je bijvoorbeeld om met het antwoord ‘Ik weet het niet’? Hoe krijg je dan toch iemands verhaal?”

Loskomen

Dat je als student een ander gesprek krijgt dan als medewerker van de gemeente, wil Janna best geloven. Nog mooier was de combinatie van student met vrijwilliger. Janna was ingedeeld

bij de GGZ-doelgroep. “De gesprekken waren best lastig, de een vond het moeilijker om open te zijn dan de ander. Dan merk je dat iemand makkelijker praat met een ervaringsdeskundige, zoals vrijwilliger Inkjen. We waren bij een man die wat los kwam nadat Inkjen had verteld wat *zij* het liefst zou willen: kortere wachtlijsten voor de GGZ.”

Eerst iets geven

“De man vertelde over zijn dromen. Misschien zou hij vrijwilligerswerk willen doen in zijn dorp. Maar hij vond het vooral belangrijk zoveel mogelijk zelfstandigheid te houden, de vrijheid om zelf keuzes te maken. Toch had hij daarbij wel een helpende hand nodig. Dit gesprek heeft voor mij echt iets naar

“Mensen hebben hulp nodig bij hun eigen kracht”

voren gebracht. We denken vaak dat eigen kracht ‘zelf doen’ betekent. Maar vaak moet je eerst iets geven, iemand helpen bij de eigen kracht. Op sommige momenten kan iemand ook even wat meer hulp nodig hebben, om het dan weer zelf te kunnen.”

Leerzaam

“Ik denk dat dromen belangrijk zijn voor ieder mens. Dat sprak me erg aan bij Dreammachine. Ook was het vanuit mijn studie leerzaam me te verdiepen in de doelgroep. Het viel me wel op dat doelgroepen in elkaar overlopen. Statushouders bijvoorbeeld zijn vaak getraumatiseerd en komen daardoor ook bij de GGZ terecht.”

Het leek **Inkjen Rijpma** reuze interessant en dat was het ook. Ze was vrijwilliger bij Dreammachine.

Eigenlijk was Inkjen zowel vrijwilliger als student; tijdens haar bezigheden voor Dreammachine volgde ze een opleiding tot ervaringsdeskundige. En ze is ook ervaringsdeskundig. “Dan ga je er toch anders in”, vertelt Inkjen over de gesprekken met bewoners. De studenten en de vrijwilligers brachten elk hun eigen kennis, kunde en kwaliteiten in bij Dreammachine. “Deze mensen denken al gauw: het heeft toch geen zin. Bij de gemeente denken ze aan regeltjes en bureaucratie. Ze steken er dan weinig energie in. Maar nu was het meer een gewoon gesprek, je laat meer van je zelf zien. Ik vertel ook wel over mijn eigen ervaringen, ik weet hoe het voelt. Dan worden mensen vaak opener en kunnen ze sneller over hun schaamte heen stappen.”

Andere inzichten

Het leidt tot een ander gesprek met andere inzichten. Zo bleek de man die Inkjen met student Janna Broekroelofs sprak, min of meer ‘vast’ te zitten. Inkjen: “Hij wilde wel, maar het lukte

hem niet. Hij had een uitkering en wilde misschien vrijwilligerswerk doen of zelfs een bedrijfje starten. Maar hij bleef eigenlijk zitten, vereenzaamde. Met de juiste hulp lukt het zo’n man misschien wel vooruit te komen. Je zag het ook aan zijn huis. Een keer per week kwam er een schoonmaker, toch was het een ben-de. Hij vertelde dat hij eerst een andere schoonmaker had, die hem ook aan het werk zette. Dat had hij nodig.”

Begeleiding

Inkjen vond het erg prettig dat ze altijd terecht kon bij de begeleiders van Dreammachine. Haar rol was overigens vooral die van bemiddelaar. Vanuit een stage bij een inloophuis voor mensen met psychische problemen, leerde ze mensen kennen die mee wilden doen aan Dreammachine.

Inkjen hoopt dat een aanpak als Dreammachine de gemeente en de bewoners kan helpen. Zelf komt ze in ieder geval vooruit: ze heeft inmiddels een baan.

*Het leidt tot
een ander
gesprek
met andere
inzichten.*

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

Ze noemt zichzelf sociaal ondernemer. Studeerde maatschappelijk werk aan NHL Hogeschool en gaf ook les aan dezelfde hogeschool. Toen haar voormalig afdelingsdirecteur, die inmiddels in de ouderenzorg werkte, haar benaderde om te kijken hoe ze de eenzaamheid onder ouderen zouden kunnen doorbreken, was ze meteen enthousiast. Sociaal Goud werd geboren. Een stichting die ouderen, vrijwilligers, mantelzorgers, professionals en studenten verbindt en laat bijdragen aan het welzijn van senioren. "We brengen mensen van verschillende leeftijden, achtergronden en pluimage bij elkaar om samen het verschil te maken. En wezenlijk van betekenis te zijn voor een ander."

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Sociaal Goud

Marleen Suurmeijer praat enthousiast over de stichting waarvan ze zelf aan de wieg mocht staan en leiding aan geeft. Ze vertelt dat innovaties vaak beginnen met omdenken. En dat is precies wat Sociaal Goud doet; zoeken naar nieuwe manieren en invalshoeken om het (samen)leven mooier en waardevoller te maken.

Onderzoek

Het project Samen Goud was de eerste vrucht van deze aanpak. "Samen Goud ontstond vanuit de aanname dat ouderen, net zo goed als kinderen, behoefte kunnen hebben aan een au pair. Iemand die bij je inwoont, die een praatje met je maakt, die met je eet en leuke dingen met je doet. Om erachter te komen of dat zou aanslaan, liet WSD Friesland studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening in 2016 onderzoek doen. Ze gingen vooral ook met ouderen in gesprek, om te achterhalen hoe ze tegenover dit initiatief zouden staan." Drie studenten HBO-V onderzochten vervolgens die invloed van een au pair op het lichamenlijk en geestelijk welzijn van ouderen. Ze trokken daartoe onder meer een maand in bij een oudere. De reacties op beide onderzoeken, alsook het ondertussen ingediende projectplan, waren dermate positief dat de A.S. Talma Stichting het project financieel

ging steunen. "In eerste instantie voor een pilot van een jaar", aldus Marleen. "Maar inmiddels is de steun verlengd en levert bijvoorbeeld ook de gemeente De Fryske Marren, waar we volop actief zijn, een bijdrage. Gezien de vele positieve reacties en belangstelling, verwacht ik dat weldra meerdere gemeenten volgen."

Opties

Samen Goud biedt verschillende diensten. Variërend van de inzet van buurtbuddy's die in een wijk of flat meerdere ouderen bezoeken, én vooral ook met elkaar in contact brengen, tot het matchen van een oudere en aan vaste vrijwilliger/student die elkaar geregeld ontmoeten.

Na een eerste pilot met studenten, behoort ook het oorspronkelijke idee van de au pair tot de mogelijkheden. "We hebben eind 2017 onze eerste, officiële au pair geplaatst, in Sneek. Dat is een afstudeerder die een jaar lang bij een oudere heer inwoont. Voordelig onderdak en gezelschap in ruil voor aanspraak en hulp in huis. Mooi toch."

Vervolg

Sinds de start heeft Sociaal Goud, dat de werving, selectie en matchmaking verzorgt, ruim vijftig ouderen gekoppeld aan vrijwilligers. Naast studenten zijn

Docenten **Hans Barf** en **Ieta Berghuis** van Werkplaats Sociaal Domein Friesland deden in 2018 onderzoek naar de ervaringen en de wederkerigheid van een pilot waarin eenzame ouderen een buddy kregen in de persoon van iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit vanuit de gedachte dat beider sociale netwerk wordt versterkt en de buddy sneller een baan vindt. Betrokken waren enthousiast en positief over de pilot. De resultaten gaven waardevolle inzichten in onder andere de doelgroep, mogelijke problemen bij het matchen en het vraagstuk over het grensvlak tussen vrijwilligerswerk en betaald werk.

dat volwassen – waaronder gepensioneerden – die iets nuttigs en wederkerigs willen doen. In 2018 ontving de stichting, naast de bijdrage van de A.S. Talma Stichting, een forse subsidie van De Fryske Marren. In 2019 verwacht ze ook in aanmerking te komen voor andere bronnen en fondsen.

Ondertussen zit de organisatie niet stil. Zo organiseert het Sociaal Goud Lab brainstormsessies om nieuwe, sociale initiatieven te ontwikkelen en krachten te bundelen. Aan deze sessies doen behalve de organisatie zelf, de Werkplaats Sociaal Domein Friesland, studenten, vrijwilligers, ouderen en organisaties uit de welzijns- en gezondheidszorg mee.

“Iedereen die interesse en ideeën heeft is welkom”, aldus Marleen. “Dat kunnen ook ondernemers zijn. Bijvoorbeeld architecten met interesse in nieuwe woonconcepten. Of psychologen of gezondheidsdeskundigen die ons meer kunnen vertellen over vitaal ouder worden. We gebruiken het Lab ook om te sparren en van elkaar te leren. Bestaande kaders doorbreken en samen het verschil maken. Dat is wat ons drijft en wat we voor elkaar willen krijgen.”

Onderzoek en opleiding

De Werkplaats Sociaal Domein Friesland is op verschillende manieren bij Sociaal Goud betrokken. Ze participeert met docenten in zowel de stuurgroep als het Lab Sociaal Goud. Ze levert studenten voor onderzoek en opdrachten. Zo namen bijvoorbeeld HBO-V studenten de proef op de som door als *au pair* een maand bij een oudere in te trekken. Studenten MWD onderzochten de belangstelling voor het initiatief onder ouderen. Verder loopt een SPH'er stage bij de stichting. Inmiddels onderzoeken twee studenten Social Work waar de grens ligt tussen wat een buddy en professional kan doen. Een student Bedrijfskunde onderzoekt ten slotte de marktpositionering van de '*buurt au pair*'. Stuk voor stuk leerzame activiteiten met een wederkerig belang.

Samen biljarten en een lolletje maken

“Hij fleurt echt op als ik er ben. Het is toch mooi als je dat voor iemand kunt doen. We hebben ook echt een klik. En ik leer ook nog eens wat van iemand die veel heeft meegemaakt en in een heel andere tijd opgroeide.”

Niek (22) komt net bij een buurvrouw uit dezelfde flat vandaan, “die help ik altijd even met kleine, meestal technische dingetjes in huis” en schuift aan bij zijn oudere maatje; Feike Faber (88). Ze kennen elkaar inmiddels driekwart jaar, vertelt de eerstejaars student Social Work.

“Ik doe dit buddyproject voor mijn snuffelstage, vier uur per week. Gedurende het hele jaar. Hoe ik met meneer Faber in contact kwam? Aan het begin van het studiejaar organiseerden we hier in de Parkflat (Sneek, red.) een high-tea met hapjes. Zo maakten we kennis met de bewoners en kwamen we erachter wie behoefte had aan gezelschap. En met wie het klikte. Met meneer Faber dus.”

Het bleek bijvoorbeeld dat ze dezelfde hobby deelden: biljarten. “Dat doen we nu wekelijks even. Hier in het gebouw. Of er geen biljartclub is? Jawel, maar dan speel je weinig, zeg maar een minuut of tien.”

Contact belangrijk

Tijdens het biljarten praten Niek en Feike over van alles en nog wat. “Vaak over ditjes en datjes”, aldus Feike. “Soms over meer persoonlijke dingen. Los daarvan vind ik het vooral mooi om contact met een jongere te hebben. En we houden ook allebei van een lolletje. Of ik het met biljarten van hem kan winnen? Welnee joh, ondanks al mijn ervaring kan ik niet aan hem tippen. Talentje, hè.”

“Ik woon als zestig jaar samen met mijn vrouw, maar heb wel behoefte aan contacten buiten de deur”. En dat wordt

Online

Sociaal Goud is ook online present. Als u meer wilt weten over de aanpak? Interesse heeft in deelname? Nieuwsgierig bent naar wat ouderen zelf van dit initiatief vinden? Bezoek dan de website www.sociaaloud.nl. Hier vindt u ook een mooie video over Samen Goud.

al naar gelang hij zelf ouder wordt, steeds minder. "Mensen vallen weg hè, naarmate je ouder wordt. Omdat ik van plan ben nog minstens tien jaar mee te gaan, is het mooi als je zo nu en dan ook eens iemand anders spreekt."

Zin in!

Niek is niet de enige student die actief is in de Parkflat, vertelt hij. "We zijn hier met zes buddy's. Ieder heeft zo zijn eigen contact. Voor mij is dat Feike, al schiet ik ook altijd even genoemde buurvrouw aan. Hoe het moet als mijn snuffelstage er op zit? Dan blijf ik komen hoor. Ik loop dan 26 uur stage bij Sociaal Goud, waarbij ik ook intakes ga doen en workshops ga organiseren. Nu al zin in."

Feike is blij dat Niek hem ook komend studiejaar blijft bijscholen op het groene laken. Net zo goed als hij enthousiast is over het initiatief. "Ik vind het geweldig dat ze zo hun best doen voor de oudjes. Voor mezelf is het vooral het doorbreken van de dagelijkse sleur. Daar heb je toch andere mensen en bezigheden voor nodig. Hoe goed we het samen ook hebben. Toch Geeske?"

Opgetekend

“Als nieuwe inwoner in Lemmer wilde ik graag nieuwe contacten opbouwen. Samen met mijn dochter (8 jaar) ga ik nu regelmatig bij Fokke langs voor een bakkie. Zo bijzonder om iets te betekenen voor de ander en tegelijkertijd mijn wereld wat groter te maken.”

Angelique, buddy (44)

“Ik had naast mijn werk tijd over. Dit project leek me een waardevolle toevoeging. Het geeft me zo veel voldoening om iets te kunnen bijdragen. Een glimlach; dát is voor mij al goud waard.”

Ria, buddy (54)

“Voorheen voelde ik me heel erg eenzaam. Ik kan alleen maar lovend zijn over Sociaal Goud. Ik zat in een heel diep dal en dankzij Sociaal Goud ben ik weer opnieuw gaan leven.”

Fokke, oudere (73)

“In de krant las ik over Samen Goud. Ik heb me aangemeld omdat ik me vaak eenzaam voelde. Nu voel ik weer menselijke warmte. Voor mij is dat heel waardevol.”

Hanneke, oudere (84)

“Vroeger was ik door mijn werk altijd onder de mensen. Een hele lange tijd was dat niet meer zo. Dankzij Samen Goud ben ik veel minder eenzaam. Als mijn buddy langskomt, voelt dat bijna als familie, zo ongedwongen en gezellig. Dat voelt fijn. Ik voel me gelukkiger en heb echt iets om naar uit te kijken.”

Jelle, oudere (79)

onderzoek
onderwijs
ontwikkeling
ondersteuning

MET EIGEN KRACHT > PROJECT

Goed wonen in Bilgaard

Zo waren ze, inmiddels op leeftijd, ook eens bij NHL Stenden. Senioren uit de naastgelegen Leeuwarder wijk Bilgaard kwamen er bijeen om te vertellen wat zij verstaan onder 'Goed wonen in Bilgaard'. De werkgroep Senioren Bilgaard nam hiertoe het initiatief, geholpen door de Werkplaats Sociaal Domein Friesland van de hogeschool.

“Een mooie gelegenheid om de woonwensen kenbaar te maken”, aldus Jaap Dijkema van genoemde werkgroep. Hij kijkt enthousiast terug op de eerste bijeenkomst van het project ‘Goed wonen in Bilgaard’. “We wonen hier al 47 jaar”, zeggen Jaap en zijn vrouw Jeanet, beide actieve wijkbewoners. En ze wonen er goed. Er is een compleet winkelcentrum met een centrale functie in de wijk, je bent snel in het stadscentrum en nog sneller in het Leeuwarder bos. “En met een paar minuten fietsen ook buiten de stad.”

In gesprek komen

Toch kan het altijd beter, zo kwam naar voren tijdens de sessie op de hogeschool. Dijkema: “Ouderen zijn vaak moeilijk te bereiken. We schakelden de hogeschool in om gericht met oudere wijkgenoten in gesprek te komen.” Het contact met de hogeschool verliep via docent Adiep Autar, die al jaren actief is in Bilgaard en daar het wijkpanel ondersteunt. Hij benaderde lector Evelyn Finnema om

het gesprek in goede banen te leiden en de wensen van de bewoners te inventariseren.

Die wensen hebben vooral betrekking op de flats in Bilgaard, waar veel van de ouderen wonen. Vaak al decennia lang. Een van de grieven betreft de plaatsing van nieuwe bewoners, waaronder mensen met psychische en verslavingsproblemen. Zij krijgen voorrang als een woning enige tijd leeg blijft staan. En dat gebeurt regelmatig. De nieuwe aanwas zorgt voor overlast, zo ervaren de oudere bewoners. “Deels is dat omdat ze veel thuis zijn”, verklaart Dijkema. “Dan hoor en zie je natuurlijk meer.” Daarmee wil hij de klachten zeker niet afdoen. “Het is naar om regelmatig gescheld en getier te moeten aanhoren. Of om hondenpoep op de galerij aan te treffen. Dat geeft bovendien een onveilig gevoel.”

Voorzieningen

Andere, veel gehoorde klacht is dat de flats onvoldoende toegespitst zijn op de

We blijven in beweging

woonwensen van ouderen en hun vaak beperkte mobiliteit. Zo zijn de entree en galerijen moeilijk toegankelijk voor rollators en scootmobielen. Ook is er behoefte aan meer comfortabele ontmoetingsruimten. “Ze moeten het nu doen met een (te) klein kamertje achter de liftkoker waar je een kopje koffie kan drinken. En met de openbare toegangsruimte van de lift, op drie hoog, waar bewoners soms een spelletje doen. Mooi hoor, maar weinig geriefelijk.”

Dergelijke voorzieningen zijn o zo belangrijk voor ouderen, vertelt Dijkema. “Voor sommigen is het al een brug te ver om de wijk in te gaan. En dat wordt hen ook nog eens niet gemakkelijk gemaakt. Dan ligt eenzaamheid snel op de loer.”

Teleurstelling

Na het succes van de bijeenkomst op de NHL Hogeschool, waar de ouderen zich gehoord en gesterkt voelden, is Dijkema minder te spreken over de vervolgbijeenkomst van ‘Goed wonen in Bilgaard’

waarvoor ook de woningcorporaties waren uitgenodigd.

Hier kwamen de geïnventariseerde woonwensen en het gevoel van onveiligheid aan bod. Dijkema noemt de bijeenkomst teleurstellend. “In plaats van mee te denken over oplossingen, versholen ze zich achter regels en procedures. De nadruk lag vooral op wat niet kon. Het enige wat we bereikt hebben, is dat er in één geval een beveiligingscamera is opgehangen. Jammer, een inschattingsfout. Dit was niet onze bedoeling.”

“Uithuilen en verder”, zegt hij. “Ook voor de woningcorporaties vergt het een omslag, een andere manier van denken en samenwerken. We moeten kijken wat echt belangrijk is en wat we daar aan kunnen doen. Inmiddels is dit met de woningcorporaties opgepakt en heb ik goede hoop dat we samen verder komen. Binnenkort praten we de bewoners bij op een terugkommiddag. We blijven in beweging.”

Actieve wijk

Bilgaard is één van de grootste wijken van Leeuwarden. De wijk bestaat overwegend uit goedkopere (huur)woningen in zowel hoog- als laagbouw. Bilgaard telt relatief veel ouderen en allochtonen. De buurtcontacten zijn over het algemeen sterk en worden door zowel de gemeente als de actieve wijkvereniging gestimuleerd. Zo worden er regelmatig wijkfeesten, markten, cursussen en andere activiteiten georganiseerd en gesubsidieerd waarin participatie centraal staat. Mooi voorbeeld is ook dat de wijkvereniging zelf het groenonderhoud coördineert, waarvoor ze tegen een vergoeding vrijwilligers uit de wijk inzet.

Ouderen nemen heft in eigen handen

“Wat in Bilgaard gebeurt, staat niet op zichzelf. Het is een mooi voorbeeld van hoe ouderen zelf het heft in handen nemen. Als lectoraat steunen we dergelijke initiatieven dan ook van harte. En dragen we waar mogelijk ons steentje bij. In dit geval beperkt zich dat tot wat advies en ondersteuning. Adiep is erg betrokken bij zowel de werkgroep als de wijkvereniging. Zelf mocht ik de eerste bijeenkomst begeleiden en was ik uit nieuwsgierigheid aanwezig bij de tweede ontmoeting met de corporaties.”

Lector **Evelyn Finnema** van het Talma-lectoraat Wonen, Welzijn en Zorg op hoge leeftijd vindt het geweldig dat de oudere bewoners in Bilgaard zich organiseren om hun woonwensen onder de aandacht te brengen. Daarbij geholpen door docent **Adiep Autar** die al jaren, eerst als opbouwwerker en later vanuit persoonlijke betrokkenheid, actief is in de wijk.

Vergrijzing

Adiep vertelt dat veel ouderen al decennia in Bilgaard wonen en daar ook het liefst blijven wonen. “Dat blijkt ook wel uit het feit dat ongeveer een derde van de 6000 inwoners ouder is dan 65 jaar. En de helft daarvan zelfs ouder dan 75 jaar. De wijk vergrijsst dus. En daarmee veranderen ook de woonwensen. Dat bleek ook overduidelijk tijdens de eerste, door zo’n zestig ouderen, bezochte bijeenkomst op de NHL.”

Onder de noemer Goed wonen in Bilgaard, werden de wensen van de aanwezigen geïnventariseerd. Duidelijk werd dat de ouderen het nog steeds naar hun zin hebben in hun wijk en daar graag zo lang mogelijk blijven wonen. Niet in de laatste plaats omdat er veel wordt georganiseerd en bijvoorbeeld het winkelcentrum en de wijkvereniging een

belangrijke sociale functie vervullen. Ook de aanwezigheid van de eerstelijnszorg wordt op prijs gesteld.

Gevoel van veiligheid

De meest klachten, of beter gezegd wensen, betroffen het woonklimaat in met name de hoogbouwflats die overwegend door ouderen en inmiddels ook mensen met psychische- en verslavingsproblemen worden bewoond. “Laatste is een gevolg van het toewijzingsbeleid dat de corporaties voeren. Als er een woning langer dan drie maanden leeg blijft staan, dan wordt hij toegewezen aan deze doelgroepen. Daar wil ik niets van zeggen, maar gevolg is wel dat er een vicieuze cirkel ontstaat”, aldus Adiep. Hij doelt daarmee op het feit dat de woningen leeg blijven staan, omdat ze niet aan de wooneisen van gezinnen en ouderen voldoen. Door de komst van de nieuwe bewoners wordt die situatie niet beter. “Om een schrijnend voorbeeld van overlast te noemen: dealers forceeren geregeld de centrale toegangsdeur en hangen rond op de galerijen. Ouderen hebben daar last van én voelen zich minder veilig.”

Dezelfde galerijen en entree zijn sowieso niet gemakkelijk toegankelijk voor bewoners. “Zo is er een jaar geleden

Evelyn Finnema

Adiep Autar

Woonwensen veranderen

gevraagd om een knop waarmee de centrale entree van binnenuit gemakkelijk open gedaan kan worden. Ook als je met een rollator loopt of in de rolstoel zit. Die vraag ging via de woningbouwvereniging, naar het wijkteam, naar de gemeente. Tot op heden zonder resultaat.”

Actieve wijk

Deze en andere woonwensen, met name met betrekking tot bereikbaarheid en veiligheid van de galerijflats, werden in een tweede bijeenkomst door de Werkgroep Ouderen voorgelegd aan de aanwezige vertegenwoordigers van de woningbouwverenigingen en het wijkteam. “Helaas verliep die bijeenkomst wat teleurstellend”, aldus Adiep verwijzend naar het interview met Jaap Dijkema. “Maar gelukkig staat er inmiddels een nieuw overleg op de rol. Waar het eerst om gaat is vooral het vergroten van het gevoel van veiligheid. Dat kan op korte termijn met enkele eenvoudige maatregelen”, lijkt me.

“Wat ik trouwens heel mooi vind in deze wijk, is dat bewoners veel zelf oppakken. En dat de gemeente dat ook stimuleert. Het onderhoud van het openbaar groen is daar een voorbeeld van, maar ook de oud papier actie waarmee geld wordt opgehaald voor leuke wijkactiviteiten. Iemand die iets wil organiseren, kan daar een beroep op doen. En zo gebeurt er veel meer in en vanuit de wijk.”

**“Wat ik trouwens heel
mooi vind in deze wijk,
is dat bewoners veel
zelf oppakken.”**

**ontwikkeling
van nieuwe
werkvormen**

Thema

De volgende stap

1. Wereldwijd innoveren
2. De taal van de burger leren spreken
3. Co-creatie

INLEIDING THEMA

De volgende stap

De afgelopen jaren werkten we met Friese gemeenten samen aan ingewikkelde vraagstukken in het sociaal domein. En dan met name aan vraagstukken die sinds de decentralisaties tot de gemeentelijke verantwoordelijkheid behoren.

Hoe zo'n samenwerking haar beslag kan krijgen, komt mooi tot uitdrukking in de Ateliers Sociaal Domein. Een broedplaats waarin de aan de hogeschool verbonden lectoren, docenten en studenten samenwerken met inwoners, gemeenteambtenaren, bestuurders en zorg- en welzijnsprofessionals. Een succesvolle en inspirerende formule, die vaak leidt tot een nieuwe en soms ook onorthodoxe aanpak.

Hoe ziet een volgende stap eruit die nodig is om de transformaties verder te brengen? We kunnen de toekomst niet voorspellen. Wel kunnen we, gebaseerd op onze ervaringen en ambities als Werkplaats Sociaal Domein Friesland enkele onderwerpen benoemen.

Wat betreft het werken in ateliers het volgende. We geven deze samen met betrokken partners vorm, gebaseerd op wederzijdse inbreng en vertrouwen. We willen deze werkvorm samen met lokale partners verder uitbreiden en doorontwikkelen. Samen inventariseren welke thema's geschikt zijn om in ateliervorm op te pakken. Samen een langere termijn agenda opstellen. Wens is ook dat zoveel mogelijk interprofessioneel wordt samengewerkt en dat daarom ook verschillende studierichtingen, docenten, onderzoekers en studenten van NHL Stenden Hogeschool meedraaien in de werkplaats en ateliers.

De meerwaarde van de Werkplaats Sociaal Domein Friesland en de daarin actieve ateliers schuilt niet alleen in de vaak verrassende resultaten en bijdrage aan het werkveld, maar zeker ook aan de wisselwerking die ontstaat tussen theorie, praktijk, onderwijs, praktijkgericht onderzoek en werkveld. Met die kennis en ervaring is NHL Stenden Hogeschool in staat om

'state of the art' onderwijs te bieden aan aankomende en huidige professionals en bij te dragen aan kennisontwikkeling en kennisverspreiding in en met het werkveld. Aan de hand van actuele vraagstukken. We zetten de komende jaren dan ook graag een volgende stap. Met veel energie, bevologenheid en vooral samen met het werkveld, bewoners en professionals.

Werkplaats Sociaal
Domein Friesland

**"De maatschappelijke
opvang dient in de
toekomst vooral
laagdrempelig
te zijn."**

**focus
op inhoud
en praktijk**

Wereldwijs innoveren

"We leveren toegevoegde waarde."

In onze missie en visie verwoorden we dat we studenten willen opleiden tot ondernemende, vindingrijke professionals die over de grenzen van hun eigen vakgebied heen kunnen kijken. En die werken aan echte vraagstukken uit de samenleving. Het nieuwe onderwijsconcept van de NHL Stenden Hogeschool, Design Based Education, is een middel om deze ambitie te realiseren. Een andere ambitie van onze hogeschool is het (mee)werken aan een 'Vitale Regio'.

Werkplaats Sociaal Domein Friesland geeft binnen het sociaal domein vorm aan genoemde ambities. Studenten werken in praktijk en multidisciplinair verband, vaak binnen zogenaamde 'ateliers', samen met het werkveld aan het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken die samenhangen met de decentralisaties.

Daarmee zetten we als hogeschool een belangrijke stap. We leveren toegevoegde waarde. Niet alleen door bestaande kennis in praktijk te brengen, maar ook door samen met het werkveld nieuwe concepten en werkwijzen te ontwikkelen binnen het sociaal domein. En door te verbinden.

Zo ontwikkelen studenten zich in een echte, uitdagende leeromgeving tot de startende professionals die we als hogeschool graag afleveren. Andersom verrijken en actualiseren we onze leerprogramma's met de kennis die we in de praktijk en binnen de Werkplaats opdoen. Niet in de laatste plaats levert de hogeschool via de Werkplaats Sociaal Domein Friesland een bijdrage aan een (meer) vitale, Friese samenleving.

De volgende stap zou vooral moeten zijn; het verder uitbouwen en consolideren van de mooie samenwerking met onze stakeholders. Daarnaast denken we aan verbreding en verdieping. Bijvoorbeeld door nog meer opleidingen actief bij de werkplaats te betrekken. Daarmee verwachten we nog beter invulling te kunnen geven aan onze missie: 'werken aan wereldwijze innovatie'.

Jan van Iersel,

*lid College van Bestuur
NHL Stenden Hogeschool*

De taal van de burger leren spreken

Als overheid moeten we de taal van burgers leren spreken en ook hun drijfveren gaan begrijpen. Dit helpt ons bij de ontwikkeling van het sociaal domein in Leeuwarden die uit gaat van 'de kracht van samen'. In de eerste plaats gaat dat om de basis die gevormd wordt door vrijwilligersorganisaties, netwerken en bewonersinitiatieven. In tweede instantie gaat dat over onszelf als overheid en om professionele partijen.

Drie jaar na de decentralisatie van de Wmo is de les dat we door moeten ontwikkelen naar betere werkwijzen en -vormen. Die hebben we gevonden door gesprekken te voeren, te leren van ervaringen elders en door het project 'Inclusieve stad' in de Leeuwarder wijk Oud Oost. Door een ruimte te creëren zonder schotten en legitimering via beschikkingen gaan we naar heldere sturing en financiële afspraken vooraf, in combinatie met sturing op de kwaliteit van de zorg en de ondersteuning. Daarbij werken we

samen met partijen in de vorm van een 'alliantie'. Hierbinnen ontstaat ruimte om verbindingen te leggen en om te doen wat echt noodzakelijk is, zonder schotten. Juist dan heb je een ander gesprek en daag je partijen uit om te innoveren.

We spreken als overheid goed de taal van marktpartijen. Minder goed die van burgers, vrijwilligers en mantelzorgers in privésituaties. De drijfveren die mensen hebben om vrijwilligerswerk te doen, moeten we expliciet onderkennen en de ruimte geven bij de zorg voor kwetsbare medemensen. Dat men samen dingen doet, zonder dat het moet van de overheid, dat besef zijn we kwijtgeraakt. De aanpak van de alliantie moet dat makkelijker maken. Daar zetten we ons voor in.

Herwil van Gelder

*wethouder Wmo
gemeente Leeuwarden*

**"De kracht
van samen"**

Co-creatie

"Preventie speelt een belangrijke rol"

Als nieuwe wethouders op het speelveld van het sociaal domein, hebben wij met grote belangstelling gekeken naar wat er in onze beide gemeenten de afgelopen jaren is gerealiseerd rond de transformaties. Dit alles kwam op een boeiende wijze tot stand in samenwerking met de lectoraten en studenten van de NHL Stenden Hogeschool. Het zorgde voor bewegingen in het denken en doen van ambtenaren en hulp- en zorgverleners die niet alleen de afgelopen jaren bepalend waren, maar die zeker ook de komende jaren belangrijk zijn. Dit boek maakt treffend duidelijk wat er inmiddels is gerealiseerd én wat we nog met elkaar nog gaan oppakken.

Net als andere gemeenten, staan ook onze gemeenten, voor financiële uitdagingen in het sociaal domein. Zo zullen bij de doorontwikkeling van de dorpen en jeugdteams naar integrale teams nog de nodige slagen gemaakt gaan worden. We willen de beschikbare middelen zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten. Daarbij kijken we ook hoe financiële schotten tussen wettelijke regelingen verwijderd kunnen worden. Hetzelfde

geldt voor inhoudelijke schotten tussen verordeningen en regelingen die in onze gemeenten van toepassing zijn.

De aanpak die we daarbij kiezen, is er één van co-creatie, waarbij we de mienskip, de politiek, de ambtelijke organisatie en het onderwijs betrekken. Preventie speelt daarin een belangrijke rol als bijdrage aan passende, duurzame en effectieve zorg.

Wij kijken uit naar de voortzetting van de samenwerking met een ieder. We willen graag samen aan de slag om de transformaties verder vorm en inhoud te geven. Werkplaats Sociaal Domein in Friesland is daarin een belangrijke partners, net als het Atelier een werkform is die aansluit bij onze visie op de transformatie.

**Margreet Jonker en
Andries Bouwman**

*wethouders in het sociaal domein van
Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel*

